

Univerzita Pardubice
Filosofická fakulta
Ústav historických věd

Nová Paka a spiritismus v období první republiky

Daniela Reindlová

Bakalářská práce

2014

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Daniela Reindlová**
Osobní číslo: **H10033**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Nová Paka a spiritismus v období první republiky**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- Společenství Karla Sezemského v Nové Pace v letech 1900 - 1936 - vznik, činnost, přijetí místní komunitou, vztah k ostatním náboženským společenstvím - Kontakty se spiritisty v Čechách a na Moravě a jeho vliv na jejich činnost - Rozbor časopisu Posel záhrobní s ohledem na situaci v Nové Pace - Reflexe dostupných pramenů a literatury

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Primární prameny : časopis Posel záhrobní, Nová Paka: Karel Sezemský
SEZEMSKÝ, K. Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930, Nová Paka: Karel Sezemský, 1931. **Sekundární literatura:** **KOZÁK, J.** Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin. Praha: Eminent, 2003. Kolektiv autorů. **Krkonoše: příroda, historie, život.** Praha: Baset, 2005. **KŘIVKA, J.** Pozdrav Spiritie všem nepřítelům pokroku a kléru. Nová Paka: Karel Sezemský, 1919. **VAŇOUS, A.** Vážné slovo včas vůdčím mužům národa a lidí Českosloven. na uváženou věnuje Svaz Československých spiritistů. Nová Paka: Karel Sezemský, 1921.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Zuzana Pavelková Čevelová, Ph.D.**
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2011**

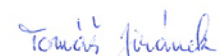
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2014**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 20. ledna 2014

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 20. 3. 2014

Daniela Reindlová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí bakalářské práci, paní Mgr. Zuzaně Pavelkové Čevelové, Ph.D. za její velkou pomoc, konzultace, cenné rady a připomínky.

Mé poděkování patří i zaměstnancům městského muzea v Nové Pace za jejich ochotu a trpělivost s mými dotazy a požadavky. Víím, že o badatele, co se zajímají o spiritismus, nemají nouzi a že to s nimi není vždy úplně jednoduché.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala celé své rodině a přátelům za nesmírnou pomoc a trpělivost nejen při psaní této práce, ale během celé doby mého studia.

..

Anotace

Tato práce se zabývá vznikem, vývojem a činností spiritistů v Podkrkonoší a ve městě Nová Paka v letech 1900 až 1936. Na základě údajů z pramenů a literatury objasňuje příčiny a důsledky působení spiritistů v Podkrkonoší.

Klíčová slova

Nová Paka, spiritismus, Karel Sezemský, první republika, seance, duch, médium

Title

Nova Paka and Spiritualism in The First Republic

Annotation

This thesis deals with the creation, development and operations spiritualists in Podkrkonoší and in Nová Paka in the period from 1900 up to 1936. Based on data from literature sources and explains the causes and consequences of action spiritualists in Podkrkonoší.

Keywords

Nová Paka, spiritism, Karel Sezemský, The First Republic, seance, ghost, medium

Obsah

1. Úvod	8
2. Kritika pramenů a literatury	11
3. Z historie Novopacka	14
4. Co je to spiritismus	19
5. Spiritismus v českých zemích a v Podkrkonoší	23
6. Karel Sezemský a Nová Paka	29
7. Seance v Podkrkonoší	34
8. Časopis Posel záhrobní a další	38
9. Odpůrci a protivníci spiritismu	40
10. Závěr	43
11. Seznam pramenů a literatury	48
<i>11. 1. Prameny .....</i>	<i>48</i>
<i>11. 2. Literatura .....</i>	<i>49</i>
<i>11. 3. Internetové zdroje .....</i>	<i>49</i>
12. Seznam obrazové přílohy	50
13. Resumé	55

1. Úvod

· „Kdo ví, možná je život tím,
co lidé nazývají smrtí – a
smrt zase to, nazývají životem?“

(EURIPIDÉS)

Lidé v různých dobách a různých kulturách věřili, že za světem viditelným, hmotným existuje i svět duchovní. Někdo považuje toto přesvědčení za směšnou fantazii. Spiritismus, víra v možnost komunikovat s dušemi zemřelých, je prastará jako lidstvo samo. Od nejstarších dob nacházíme u národů víru, že duše zemřelých obcují s lidmi žijícími na zemi a že se po smrti i nadále zajímají o místa, kde pobývaly a o osoby, se kterými se stýkaly. Duše zemřelých jsou považovány za prostředníky mezi člověkem a božstvím. Tuto víru nacházíme u Babyloňanů, Egypťanů, Řeků, Římanů, v Indii, Číně, na Jávě, v Americe, Africe i jinde. Nejen duším zemřelých přátel je zde připisován vliv na osudy člověka, ale i jiným duchům, kteří naplňují vesmír a blahodárně nebo škodlivě do života člověka zasahují.

Když se řekne Nová Paka, někomu může na mysl vyvstat fenomén spiritismu, protože od konce 19. století byla Nová Paka jeho jediným centrem na našem území. Tuto „zvláštnost“ kraje dokumentuje expozice muzea v Nové Pace. Expozice *Spiritismus v Podkrkonoší* se nachází v druhém poschodí muzea a je zaměřena na mediální kresbu do roku 1945. Tyto kresby se dnes řadí do uměleckého směru označovaného *l'art brute*, což znamená umění v původním surovém stavu. Kresby, které jsou tu k vidění, vznikaly ve stavu vytržení, tedy v transu. Zdejší expozice, která je jedinou takto zaměřenou expozicí v naší zemi a také je mezinárodně uznávanou. Dokumentuje také činnost edice *Spirit Nová Paka*, kterou vedl Karel Sezemský a díky kterému se stala Nová Paka, především mezi dvěma světovými válkami, centrem hnutí. Na výstavě si můžeme prohlédnout knihy rodinného nakladatelství, ale také i například spiritistickou tabulku a jiné spiritistické předměty. Náměty mediálních kreseb jsou různé, můžeme zde vidět zcela fantastická zvířata a rostliny nebo i kresbu Trosek, jak si je představovalo médium v době, než se staly zříceninou.¹ Expozice vznikala v letech 1995-1997 a jejími tvůrci jsou tehdejší pracovníci Městského muzea Nová Paka, Miloslav Bařina a Mgr. Ivo Chochooláč.

---

¹ Oficiální stránky muzea v Nové Pace: <http://www.novapaka.muzeum.cz/cz/>

Málokdo ví, že v naší zemi na počátku tohoto století existovalo obrovské duchovní společenství tzv. spiritistů. Ve své bakalářské práci bych chtěla alespoň z části zmapovat tento tajemný fenomén, který zachvátil hlavně Podkrkonoší a do města Nová Paka otiskl nesmazatelnou stopu. Jeho význam ve své době byl ale celosvětový. Tento náboženský směr ovlivnil jak prostý lid, tak ale i osoby se značným mocenským vlivem. Už proto bychom jej neměli brát na lehkou váhu. Mým záměrem, při psaní této bakalářské práce, nebylo zahltit čtenáře vyčerpávajícím rozborem spiritismu, protože problematika spiritismu, jak na něj pohlížet, jestli jako na náboženství, či jen duchovní směr, je složitá. Svoji práci jsem chtěla vzdát poctu všem neohroženým lidem, kteří se přes všechny překážky nebáli stát si za svoji pravdou a hlásat tuto pravdu o životě po jeho fyzickém opuštění. Jejich velkou zásluhou bylo, že působili i jako silná umravňující síla ve společnosti, a jako jediní se prakticky podíleli na odstraňování zhoubných návyků, jako je alkoholismus, kuřáctví a hazardní hry. Zároveň to byli oni, kdož stáli u vzniku Československé republiky a u vytváření duchovně politického klimatu, na který se dodnes vzpomíná s nostalgií a klade se za vzor demokracie. Dnes, kdy je jejich působení více než omezené a rozhodně neexistuje jako organizovaná síla, se tyto jedy ve společnosti rozmohly více, než kdy předtím, a ještě se rozmnožily o jiné další. Je zjevné, že na takové lidi jako byli oni bychom neměli zapomínat, protože jejich učení by bylo užitečné i v dnešní době. Velikou úctu si také zaslouží redaktor Karel Sezemský, tvůrce a vůdce moderního českého spiritistického hnutí. Jeho práce a více než padesátileté úsilí mezi lety 1885 až 1936 na poli spiritismu a národní obrody, nebude moci být nikdy doceněno.

Svoji práci jsem rozdělila do několika kapitol. V úvodu práce jsou rozebrány prameny a literatura, vztahující se nejen k Nové Pace, ale především i k spiritismu samotnému. V první kapitole jsem představila samotnou Novou Paku. Shrnula jsem její dějiny, vývoj samotného města ale i každodenní život obyvatel. Vzpomněla jsem i významné rodáky a obyvatele Nové Paky. Pro tuto kapitolu jsem nejvíce využívala dílo Josefa Jíry, packého rodáka, který ve svém obsáhlém díle shrnul vývoj tohoto města od prvních písemných zmínek až po Jírovu současnost.

Další kapitoly jsou pak základem této práce. Nejdříve jsem se snažila vysvětlit, co to spiritismus vlastně je a kde se novodobý spiritismus poprvé objevil, kdo se mu věnoval a jak se dále spiritismus šířil do ostatních zemí. V kapitole Spiritismus v Podkrkonoší objasňuji, proč se spiritismus dostal nejdříve do tohoto území, jakými cestami, a proč se mu zde tak dobře dařilo. Dále ve své práci vysvětluji organizaci spiritistů v Čechách, vznik nejvýraznějšího spolku, zdůrazňuji dobu jeho rozkvětu, ale i období, která činnosti českých spiritistů moc ne-

přála. Nezapomínám vysvětlit aktivity spolku a samostatnou kapitolu věnuji seancím, kde popisuji, jak probíhaly a jaké typy seancí se praktikovaly v Podkrkonoší. Pro tyto kapitoly jsem čerpala jak z pramene, který napsal sám hlavní představitel českého spiritismu, Karel Sezemský, ale využila jsem i kvalitní literatury regionální.

Dále jsem se rozepsala přímo o situaci v Nové Pace a o největší osobnosti českého spiritismu – Karlu Sezemském. Popsala jsem v ní jeho život, stručně osobní a hlavně obsáhleji, jeho pracovní život, totiž organizační a nakladatelskou činnost. Tomu nejdůležitějšímu, co v jeho nakladatelství vycházelo, totiž časopisu *Posel záhrobní*, jsem věnovala celou kapitolu. Shrnula jsem v ní, co bylo náplní tohoto časopisu a přiblížila jsem i další spiritistické časopisy. V poslední kapitole představuji největší odpůrce spiritismu a jejich námitky proti tomuto fenoménu. Pro tuto kapitolu jsem čerpala informace z knihy Jaromíra Kozáka. Ale odraz negativního postoje odpůrců spiritismu, se občas promítl i na stránky časopisu *Posla záhrobního*, čehož jsem také využila a zmínila ve své práci.

Nejvíce mě zajímalo, proč obyvatelé Nové Paky propadli až v takové míře spiritismu. Chtěla jsem přijít na to, proč se spiritistické hnutí soustředilo právě do tohoto kraje. Každé nové hnutí, ideologie, nebo náboženství musí mít pro svůj vznik vytvořeny podmínky a především příčiny. Proto jsem se pokusila o analýzu podmínek pro vznik spiritismu a alespoň hypoteticky nastínit jeho příčiny. To byl tedy můj cíl a své poznatky jsem shrnula do závěru této práce.

2. Kritika pramenů a literatury

Jak už jsem řekla, v této práci bych se chtěla věnovat především spiritismu na Novopacku. Literatury, která se zabývá přímo spiritismem, je opravdu ohromné množství. Bohužel ne všechna je dostatečně kvalitní. Výrazná je ale například kniha Jaromíra Kozáka, která nese název *Spiritismus: Zapomenutá významná kapitola českých dějin*, která vyšla poměrně nedávno.² Toto dílo vyčnívá svou obsáhlostí, je bohaté na informace a odkazy na další starší literaturu a prameny. Zajímavá je také přílohová část, kde jsou například scénáře divadelních spiritistických her, noty k spiritistickým písním, fotografie ze setkání spiritistů z různých koutů naší země. Nezabývá se tedy jen spiritismem v Podkrkonoší, ale zmiňuje i menší spiritistické kroužky, které byly roztroušeny na našem území. Bohužel však autor nedochází skoro k žádným konkrétním závěrům. Kniha mi však byla vítaným zdrojem dalších informací o spiritismu. Obzvláště cenné pak byly odkazy na další literaturu a prameny.

Prameny a literatura, která se zabývá přímo spiritismem v Podkrkonoší, se nachází v městském muzeu v Nové Pace. Je to veškerá literatura, která vycházela v Nové Pace mezi léty 1900-1939 v nakladatelství Karla Sezemského. Nejvíce informací o fungování a vývoji spiritistického hnutí nejen v Nové Pace ale celkově v českých zemích se dá vyčíst z čísel časopisu *Posel záhrobní*³. Tento časopis byl u nás nejdéle vycházejícím spiritistickým časopisem. Od svého vzniku v roce 1900 byl koncipován jako tiskový orgán *Bratrského sdružení českých spiritistů*. Byl psán především pro lidové masy. I přesto má vysoké literární kvality a dodnes představuje jeden z nejlepších historických pramenů pro poznání českého spiritismu.⁴ Pak také čerpám z knihy, kterou napsal sám Sezemský a která mapuje činnost spiritistů v letech 1880-1930.⁵ Je to historická kniha, jejíž hodnota nemůže být nikdy dostatečně doceněna. Dílo má název *Památník padesátileté činnosti ve spiritismu*. Poněkud se zde i nevhodně oslavil, protože dílo vyšlo k jeho padesátiletému působení ve spiritismu a sedmdesátým narozeninám. Kniha ale představuje nejucelenější obraz českého spiritismu, i když autor sám poznamenává, že nejen většina událostí, ale ani osobností v něm není uvedena. Knihu rozdělil do oddílů podle toho, jak byl český spiritismus rozčleněn podle zemského uspořádání, tzn. na Čechy, Moravu, Slezsko, Slovensko a českou komunitu ve Vídni a další české spiritistické skupiny v zahraničí. Velkou předností této knihy je velmi bohatá obrazová příloha. Autorsky

---

² KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus. Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003.

³ časopis *Posel záhrobní*, Nová Paka, 1904 – 1939

⁴ KOZÁK, Jaromír: *Spiritismus. Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 592.

⁵ SEZEMSKÝ, Karel. *Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930*, Nová Paka: Karel Sezemský, 1931.

se na této knize podíleli příslušní zemští důvěrníci. Za všechny uvedené oblasti: Karel Sezemský – Čechy, Hynek Vaněk – Morava, Jan Rosner – Slezsko, Ladislav David – Slovensko a František Štefl – Vídeň. Já jsem toto dílo využila jako pramen ke své práci.

Ve stejném roce jako *Památník* vyšla i kniha Miroslava Plecháče *Spiritismus v Podkrkonoší*⁶. Jeho dílo má nadhled i přesto, že autor je občas rozkolísaný ve svých postojích. Potýká se v něm obdiv ke spiritismu s jeho odmítáním, když mluví o křesťanství, ale i poněkud nekriticky opakuje názor křesťanských duchovních o spiritismu. Je však cenné, že se setkal s řadou spiritistů, včetně Karla Sezemského, kterému věnoval celou kapitolu, ze které čerpám informace i já, a to hlavně v kapitole, kde se věnuji samotné osobnosti Sezemského. Brožovanou vazbu má i dílo Otakara Zachara *Z dějin spiritismu v minulosti*⁷. Z díla, které vyšlo již v roce 1914, čerpá hojně i Jaromír Kozák. Zachar ve svém díle popisuje pohledy na různé podoby spiritismu od antiky, přes novověk až po autorovu současnost. Jeho postřehů jsem také využila v jedné ze svých kapitol. Čerpala jsem ale jen z těch pasáží, kde je patrné, že autor má nad celou věc nadhled. V kapitolách, kde píše např. o okultních praktikách Johna Dee a Edwarda Kelleyho, autor zachází k opravdu zavádějícím názorům.

Ve státním okresním archivu v Jičíně se nalézá fond města Nová Paka. Tento fond obsahuje mnoho užitečné literatury a pramenů, co se týče tématu historie Nové Paky. Zajímala jsem se o téma společenského a každodenního života v Podkrkonoší, protože jsem doufala, že v každodenním životě obyvatel najdu nějaký klíč, který mi pomůže vyřešit hádanku, proč se spiritistickému hnutí na tomto území tak dařilo. Využila jsem z tohoto fondu hlavně knihu Josefa Jíry - *Nová Paka, popis kulturní a historický*, která vyšla v Nové Pace roku 1930⁸. Josef Jíra byl správcem Městského muzea v letech 1923 – 1948. Mimoto byl také jednatelem a předsedou Okrašlovacího spolku a organizátorem společenského života.⁹ Autor ve své monografii zachycuje období od druhé poloviny 19. století do až po období první republiky. Je to období, ve kterém autor sám žil, takže píše velmi zasvěceně a mimo jiné se dozvíme také hodně zajímavých čísel, jak už o počtu obyvatelstva nebo o počtu stoupenců různých církví ve městě. Město si jeho zásluhy uvědomovalo, a proto jej dne 15. prosince roku 1930 jmenovalo čestným občanem města Nová Paka.

---

⁶ PLECHÁČ, Miroslav. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Praha: Vydavatelské oddělení Ymky, 1931.

⁷ ZACHAR, Otakar. *Z dějin spiritismu v minulosti*, Praha, 1914.

⁸ JÍRA, Josef. *Nová Paka: Popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka: Okresní školní výbor a kulturní odbor uč. Jednoty „Budeč“, 1931.

⁹ Kolektiv autorů. *Stržípky z Novopacké historie II*. Nová Paka, 2008, s. 41.

Pro mě však nejvíce přínosná, při psaní této práce, byla literatura, která vznikla pod pery regionálních autorů. Spiritismus v Nové Pace skvěle dokumentuje, ač stručně, dílo napsané pány Miloslavem Bařinou a Mgr. Ivo Chocholáčem¹⁰. Tento text má charakter průvodce expozicí, který vychází z libreta a scénáře expozice *Spiritismus v Podkrkonoší*. Text je jasný, stručný a hlavně přesný, protože autoři čerpají informace přímo z pramenů. Měli výhodu jistě hlavně v tom, že jsou to rodáci z Nové Paky, takže věděli, na jakých místech a u kterých starousedlíků pátrat po informacích, ale i po materiálech pro výstavu, která nakonec jejich snažením vznikla. Navíc oba jsou zkušení historici, takže jejich text má i vysokou úroveň. A důležitým pomocníkem mi také byla kniha od dalšího rodáka z Podkrkonoší, Jana Stejskala¹¹. Jeho kniha patří k tomu nejobsáhlejšímu, co v poslední době o Novopacku vzniklo. Vlastní text knihy, v němž nechybějí citace z historických kronik, je zpestřen vyprávěním současníků a doprovází ho také četné ilustrace, grafiky, fotografie. Jan Stejskal pracuje jako novinář. Publikoval například v časopisech Respekt, Krkonoše, Reflex, Knihy a společnost atd.

---

¹⁰BAŘINA, Miloslav.; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka: městské muzeum, 2004.

¹¹STEJSKAL, Jan. *Novopacko: portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009.

3. Z historie Novopacka

Chceme-li si Novou Paku a její obyvatele nějak přiblížit, začněme s výkladem jména Paka. Podle jednoho z etymologických výkladů je jméno Paka, které se ve starších spisech objevuje ve tvaru Paká, odvozeno od slova paká, tedy opačná. Podle této teorie lidé, kteří do oblasti přišli od jihu nebo od východu, museli překonat val kopců a dostat se do údolí Rokytky, tedy na pakou, opačnou, protivnou stranu. Jiná, nepříliš pravděpodobná verze říká, že tady v dávných dobách hlídala obchodní cestu stráž, která byla k lidem dost neslušná, drzá, nepřijemná, protivná, paká.¹² A ještě tady prý kdysi dávno vládl na Levíně jakýsi Pakoslav, takže snad rovněž od něho by jméno města mohlo vzejít.¹³

Nová Paka je město, které patří do okresu Jičín v Královehradeckém kraji. Město leží přibližně sto kilometrů severovýchodně od Prahy, v Podkrkonoší, mezi význačnými turistickými oblastmi Českého ráje a Krkonoš. V blízkosti se nachází hrady Kumburk, Pecka, zaniklý Levín a lokalita Na Zámkách. Po dlouhá staletí byly osudy města spojeny s historií hradu Kumburk, protože bylo poddanským městem Kumburského panství. Po požáru v roce 1563 klesla Nová Paka na městečko a je tak jmenovaná až do roku 1791. Ve znaku města, který udělil král Ladislav roku 1454, je štít s šikmo položeným routovým věncem, nahoře je pole stříbrné a dole červené. Po několika požárech se městu mnoho archivních materiálů nedochovalo. Na Novou Paku dnes přirozenou zástavbou navazuje obec Stará Paka. Je jistě starší, ale připomínaná je v listinách až od roku 1542. Od konce 19. století se stala Stará Paka důležitou železniční křižovatkou.¹⁴

Založení města Nová Paka je spojováno s rodem Načeraticů sídlícího nejdéle od roku 1265 na hradě Brada v Jíčínské kotlině. Ti měli kolonizovat krajinu Novopacka ještě ve 13. století. Založení v první polovině 14. století potvrzuje i zpráva o kostele sv. Mikuláše postaveném před rokem 1357 na novopackém náměstí.¹⁵ Město muselo existovat již dříve, ale nikde se o něm nezachovala písemná zmínka. Nová Paka se bouřlivě vyvíjela a postupem času se stala nevyhlášeným centrem oblasti, které se začalo říkat Novopacko. Toto pojmenování se ustálilo v polovině 19. století, kdy dostal tento pojem po reorganizaci a zestátnění veřejné správy a zrušení poddanství v roce 1848, konkrétní hranice. Vznikala okresní hejtmanství, postupně byla sloučena politická a soudní správa. V sídlech okresního soudu byly ustanoveny

¹²STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 273.

¹³Tamtéž, s. 274.

¹⁴*Novopacko* (online) 2012 [cit. 30. 11. 2012]. Dostupné z: <http://novopacko.cz/cz/region/>

¹⁵Kolektiv autorů. *Střípky z novopacké historie*. Nová Paka, 2007, s. 17.

smíšené okresní úřady. Soudní okres Nová Paka patřil v letech 1850 – 1855 pod správu okresního hejtmantství v Hořicích, od roku 1855 do roku 1903 byl připojen k politickému okresu Jičín. A dne 2. září 1903 byl od něho okres Nová Paka oddělen a vznikl samostatný politický okres Nová Paka.¹⁶

Rozloha obce je udána poprvé roku 1842 přesnými čísly. Měřila 1 495 jiter 464 čtvereční sály, což v dnešních měřítkách 859ha 7a a 95m². Počet obyvatel v té době byl 7 000 a hustota 815 lidí na 1m².¹⁷ Většina obyvatelstva se živila do počátku 19. století řemeslem, drobným obchodem a polním hospodářstvím. Počáteční a nejrychlejší rozvoj řemesel sahá do doby, kdy byla Paka jediným poddanským městem kumberského panství a byl zde přirozený zájem o rozvoj řemeslné výroby ze strany majitelů panství.

Nejpočetnější řemeslnickou skupinou se stali ševci. Svými výrobky zásobovali široké okolí.¹⁸ Stejně jako tukaní ševcovského kladívka byl pro ulice města typický klapot tkalcovského stavu. Od druhé poloviny 19. století byly ve městě a okolí dva druhy tkalců. Jedni zhotovovali přízi a doma zhotovené plátno prodávali. Živili se tedy v převážné míře tkalcováním a nejvíce byli postiženi rostoucí průmyslovou výrobou. Lépe na tom byli tkalci – rolníci, kteří tkali ze své příze a hrubší plátno prodávali. Zavedením průmyslové výroby se tkalcování druhého typu druhé skupiny udrželo hlavně v okolí města do konce 2. světové války.¹⁹ Dalším typickým zaměstnáním bylo ruční pletení vlněných punčoch, které ve druhé polovině 19. století přešlo v průmyslovou výrobu, dále se udrželo perníkářství a ruční modrotisk. Ve městě byla ale i řemesla jiná, běžná i v jiných městech. Ostatní, speciálnější, vznikají a zanikají podle místních potřeb nebo ekonomické výnosnosti. Životní úroveň byla stále i po celé 19. století závislá na vlastní zemědělské výrobě.²⁰ Roky neúrody, hlavně v době, kdy se pěstovalo především obilí, znamenaly bídu a hlad. Ale po panující neúrodě v letech 1771 a 1772 se postupně rozšířilo i v Podkrkonoší pěstování brambor. Přes počáteční nedůvěru brambory počátkem 19. století zdomácněly a staly se hlavní složkou lidové stravy v Podkrkonoší. Zpočátku měly nahradit nedostatek mouky a přidávaly se do chlebového těsta. Později se začínala objevovat jídla nová a i dnes oblíbená: tzv. sejkory, kucmoch, bramborák, chlupáče a hlavně kyselo,

---

¹⁶ Kolektiv autorů. *Střípky z novopacké historie*. Nová Paka, 2008, s. 4.

¹⁷ JÍRA, Josef. *Nová Paka: popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka, 1931, s. 11.

¹⁸ Tamtéž, s. 222.

¹⁹ Kolektiv autorů. *Střípky z novopacké historie*. Nová Paka, 2008, s. 21-25.

²⁰ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 246.

typické jídlo podkrkonošské kuchyně, které drželo při životě chudé tkalce, řemeslníky i rolníky.²¹

Na první pohled by se mohlo zdát, že obyvatelé Podkrkonoší jsou smířeni se svým údělem, opak byl ale pravdou. V první polovině 19. století nastalo období změn a hlavně zde na česko-německé jazykové hranici, došlo k národnostnímu uvědomění. Obyvatelé města se změnili v „packé rebelanty“ a město samotné se změnilo na centrum obrozeneckých snah v Podkrkonoší. Kolem roku 1848 dochází v Nové Pace k probuzení českého společenského života a město se stává centrem obrozeneckého hnutí v Podkrkonoší, zejména po příchodu dvou přátel z Českoskalicka, pátera Josefa Pravoslava Kordiny a dr. Kosinky. Brzy se stávala Kordinova kázání proslulá a měla stále více návštěvníků. Kolem obou přátel se vytvářel debatační kroužek, který měl hlavní vliv na dění ve městě. Debatační kroužek se scházel v kláštere v hostinském kveľbu u Votočků. Páter Kordina měl hlavní podíl na založení veřejné knihovny, spolku *Slovanská lípa*, Národní gardy a byl i ředitelem divadelního spolku ochotníků.²² Z této doby také pochází výraz „pačtí blázni“, který je známý v celém Podkrkonoší. Packým občanům tak začali říkat Němci z okolních vesnic, když se v Nové Pace počátkem 19. století začalo hrát české divadlo.²³

O tom, že se Nová Paka stala skutečným střediskem národního hnutí, může svědčit i fakt, že se během roku 1848 konaly ve městě schůze zástupců z širokého okolí, které řešily hospodářské, politické, duchovní i národnostní.²⁴ K oživení společenského a politického života došlo znovu až v šedesátých letech 19. století, kdy byly zakládány různé spolky a v okolí města se konalo několik táborů lidu. Jeden z nich se konal na vrchu Levíně dne 19. 7. 1868. Přes úřední zákaz se ho zúčastnilo více jak osm tisíc lidí. Hlavním organizátorem byl okresní tajemník Antonín Kotík, autor brožury *Pláč koruny české*, kterou vydal anonymně v roce 1866, kdy byl ještě redaktorem Národních listů v Praze.²⁵

V druhé polovině století začínají v Podkrkonoší vyrůstat nové průmyslové závody. První továrnu, vyrábějící cikorku, tu založil už roku 1850 podnikatel a zároveň známý hudebník a skladatel, Karel Záhorský.²⁶ Tento muž již před rokem 1848 zaváděl v průmyslovém a obchodním životě český jazyk. Záhorského cikorka šla na odbyt ještě více v roce 1848, když

---

²¹ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 250.

²² JÍRA, Josef. *Nová Paka: popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka, 1931, s. 701.

²³ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 273.

²⁴ JÍRA, Josef. *Nová Paka: popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka, 1931, s. 710.

²⁵ Tamtéž, s. 718.

²⁶ Tamtéž, s. 226-227.

dal do prodeje „národní kávu“ v modročerveném balení a „kávu konstituční“ s českým lvem uprostřed. V Národních novinách se objevil článek, který poukazoval na to, že si dělá Záhorský z národnostních otázek obchod. Záhorského se však zastal Karel Havlíček Borovský a nazval ho „prvním českým továrníkem“.²⁷ Karel Záhorský také založil v roce 1862 první textilní továrnu v Nové Pace.²⁸

Další továrnu založili dva pačtí punčocháři Materna a Kretschner, v roce 1872 byl po více než tři sta letech znovu založen měšťanský pivovar, roku 1877 vznikla továrna na kukuříčný škrob. Tak bychom mohli pokračovat ve výčtu pokusů podnikatelů o zavedení průmyslové výroby. V závěru první republiky zde takových továren bylo 23 celkem.²⁹ Postupem času ale narůstají sociální rozdíly a také na Novopacku roste počet dělníků, kteří se v pozdějších letech stávají důležitou politickou silou. V díle Josefa Jíry nacházíme zajímavé údaje o počtu obyvatel, z těchto údajů vyplývá, že počet obyvatel se od roku 1890 do dvacátých let dvacátého století zdvojnásobil.³⁰

Zpočátku se dělnictvo organizovalo již v existujících vzdělávacích spolcích. Prvním dělnickým spolkem byl všeodborový spolek *Pokrok* založený v roce 1896. Měl vlastní knihovnu, pořádal přednášky a divadelní představení ve prospěch postavení Dělnického domu.³¹ Již v roce 1910 se konala velká dělnická výstava, která ukazovala život ve městě i jeho zvláštnosti. Kromě výrobků řemeslníků a dělníků byla instalována tzv. „Spiritistická síň“ s vystavenými mediijními kresbami a spiritistickou literaturou. V této době již byla Nová Paka střediskem spiritismu a to hlavně od roku 1905, kdy sem byla přistěhovaná redakce časopisu *Posel záhrobní*.³²

Pro celé okolí Nové Paky je typická krvavě zbarvená půda, naleziště polodrahokamů, zkamenělých rostlin a stromů. Novopacko proslulo také i jako oblast s mimořádným množstvím nadaných rodáků. Mezi nimi je i známý sochařský rod Suchardů (Antonín Sucharda mladší, Stanislav a Vojtěch Sucharda, Anna Suchardová – Boudová). Dnes je v jejich domu, který byl postaven roku 1896 kvůli svatbě Anny Suchardové a Aloise Boudy, umístěna historická expozice muzea a jsou zde prostory, kde jsou pořádány výstavy řady umělců, kteří mají

---

²⁷ JÍRA, Josef. *Nová Paka: popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka, 1931, s. 345.

²⁸ Tamtéž, s. 227.

²⁹ Tamtéž, s. 67-70.

³⁰ Tamtéž, s. 200-210.

³¹ Tamtéž, s. 256.

³² Soka Jičín. *Oznámení o pořádání I. Dělnicko – živnostenské výstavy severovýchodních Čech v Nové Pace 1910*. Inv. č. 1 633, karton 200.

vztah k Nové Pace a okolí. Zakladatelem umělecké tradice rodu Suchardů byl Jan Sucharda starší, který se narodil v roce 1770. Suchardové nejdříve tvořili pomníky, náhrobky, sochy, betlémy i loutky. Nejslavnější ze Suchardů byl Stanislav Sucharda (1866-1916), autor pomníku Františka Palackého v Praze. Jeho mladší bratr Vojtěch Sucharda (1884-1968) je autorem apoštolů pro staroměstský orloj v Praze, vytvořil 250 hlavic pilířů v katedrále svatého Víta v Praze a založil uměleckou scénu *Říše loutek*. Jejich sestra Anna Boudová byla matkou známého ilustrátora Cyrila Boudy.³³ Suchardova díla měla vliv i na jiné umělce z Nové Paky: akademického malíře Josefa Tulku, který se podílel na výzdobě Národního divadla v Praze, akademického sochaře Bohumila Kafku, jehož dílem je socha Jana Žižky v Praze. Z Nové Paky jsou také akademičtí malíři Čílové, Otakar Zemina, Božena Kuhnová – Hliněnská a proslulí členové Skupiny 42 – malíř František Gross, fotograf Miroslav Hák, sochař Ladislav Zívř a mnozí další. Ve výčtu jmen bych ještě mohla pokračovat. Přiměla bych ještě ale osvícenského pavlánského kněze a editora Františka Faustina Procházku, fiologa Jindřicha Niederle, skladatele první tištěné polky Františka Matěje Hilmara, spisovatele Josefa Karla Šlejhara, básníka Jana Opolského, kartografa Matěje Semíka a mineraloga Karla Tučka. Všechny tyto umělce celý život inspirovala krása podkrkonošské krajiny.³⁴

---

³³ Kolektiv autorů. *Střípky z Novopacké historie II*. Nová Paka, 2008, s. 55.

³⁴ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 8.

4. Co je to spiritismus

Důležité je na začátku si aspoň nastínit co to spiritismus vlastně je. V Masarykově slovníku naučném se dočteme, že spiritismus je náboženská nauka, která propojuje vědu a různé formy náboženství. Podstatou spiritismu je víra v nesmrtelnost duše, která se po nějaké době ve světě duchů znovu vtěluje do fyzické podoby. Procesem reinkarnace se duše učí a zdokonaluje, až dosáhne vrcholu, splynutí s duší Boha. Svět duchů zasahuje do světa hmotného prostřednictvím médií (osob vyvolených komunikovat s duchy) a zvěstuje tak boží vůli a usiluje o snadnější pokrok lidstva.³⁵

Květoslav Minařík ve svém Malém mystickém slovníku naučném považuje spiritismus za „*nauku o tom, že lidská duše přežívá život hmotný a o styku těchto duší jakožto duchů s lidmi pomocí medií.*“³⁶ Přitom mediumitu označuje jako chorobný psychický stav spočívající v posednutí.

Laicky řečeno, je to hnutí, které věří v posmrtný život a klade důraz na neustálé sebezdokonalování. Proto se spiritisté vyhýbali neřestem, jako je kouření, alkoholismus, hazardní hry. Mezi dušemi živých a světem mrtvých je žádoucí a vyhledávaný kontakt, protože lidské duše se toho mohou hodně naučit od duší vyspělejších, duch se stával i takovým rádcem pro živé.³⁷ Ale komunikace s duchy mohla mít i jiný záměr – pomoci duchovi naleznout spásu. V praxi to znamenalo, že se příznivci pravidelně scházeli a pořádali seance, při kterých jedno nebo více médií, komunikovalo s duchy, zpívaly se spiritistické písně, společně se modlili k Bohu. Před každou seancí se četli ukázky z Bible, z čehož vyplývá, ač se spiritisté ve většině případů nehlásili k žádné k církvi, věřícími lidmi byli. Toto čtení z Bible a modlitby byly součástí seancí hlavně proto, aby pomohly navodit tu „správnou“ pozitivní duchovní atmosféru.³⁸ Ale nejen to, na rozdíl od zahraničních spiritistů, se čeští příznivci snažili i o mravní nápravu společnosti tím, že pořádali různé veřejné, vzdělávací přednášky, např. na téma ekologie, zdravého způsobu života (mnozí spiritisté byli vegetariáni) a také zakládali hudební a dramatické kroužky a vyvíjeli další kulturní aktivity.³⁹

³⁵ *Masarykův slovník naučný*. Díl 6 R-S. Praha: Československý kompas, 1932, s. 851.

³⁶ MINAŘÍK, Květoslav. *Malý mystický slovník naučný*. Praha: Canopus, 1992, s. 393.

³⁷ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: Zapomenutá významná kapitola českých ději*. Praha: Eminent, 2003, s. 26-39.

³⁸ Tamtéž, s. 403.

³⁹ Tamtéž, s. 27-32.

Spiritisté se brání označení náboženské hnutí, protože spiritistické jevy nejsou založeny na víře, ale lze je údajně empiricky dokázat a také údajně odmítají jakýkoli dogmatismus charakteristický pro náboženství.

Za zakladatele moderního spiritismu je pokládán Francouz Allan Kardec. Jeho pravé jméno bylo Hippolit Léon-Dénisard Rivail, jeho pět knih⁴⁰ vydaných mezi lety 1859-1868 se stalo základem pro spiritistické učení. Allan Kardec žil mezi lety 1804-1869 a působil jako lektor mnoha oborů – matematiky, fyziky, chemie, astronomie a dalších v Paříži.⁴¹ Spiritismus se rozšířil v druhé polovině 19. století zejména v anglosaských zemích (Francie, Anglie, Belgie). Rozšířil se i do českých zemí, největšího zájmu se mu pak u nás dostalo v období první republiky.

Předzvěstí novodobého spiritismu, které se k nám šířilo ze Severní Ameriky, bylo dílo švédského vědce a filozofa Emanuela Svedenborga, který začal publikovat časopis *Zprávy ze záhrobí* již v roce 1744. Ve svých spisech Svedenborg popisuje posmrtný život lidského ducha a jeho rozhovory se zemřelými. Tím naznačil, že komunikace mezi oběma světy je možná.⁴²

Dalším vizionářem byl A. J. Davis, který napsal dílo, ve kterém předvídal zrod spiritismu. Svými názory způsobil vznik širšího zájmu o věci záhrobní. Navíc se již u něj objevily myšlenky, ke kterým se hlásili pozdější spiritisté – že věci minulé, se odráží ve věcích budoucích. A proto, bychom za života neměli činit zlo, jinak se nám to v posmrtném životě vrátí.⁴³

O novodobém spiritismu se dozvídáme díky dochovaným zprávám o událostech z roku 1848, kdy se v rodině farmáře Foxe, v severoamerickém městečku Hydesville (ve státu New York), projevíly zajímavé fenomény. Jeho dvě nedospělé dcery byly v noci často probouzeny nevysvětlitelným klepáním, jedna z dcer dokonce vnímala studené doteky čísi ruky na svém těle. Ráno pak nacházely ve svém pokoji přeházené a přemístěné věci. Nakonec se od června roku 1848 začali dorozumívat pomocí úderů s duchem. Šlo o muže, který byl prý v jejich domě zavražděn a sdělil jim i místo, kde jsou jeho ostatky zakopány. Na místě byly skutečně objeveny zbytky kostry.⁴⁴ Zprávy o této události se rychle rozšiřovaly, rodina byla

---

⁴⁰ Svůj první spis o spiritismu vydal v roce 1859 a jednalo se o *Knihu duchů*. Později vydal také další známá díla jako *Knihu médií* nebo *Evangelium podle spiritismu*.

⁴¹ *Allan Kardec* (online) 2012 (cit. 1. 12. 2012). Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Allan_Kardec

⁴² ZACHAR, Otakar. *Z dějin spiritismu v minulosti*. Praha, 1914, s. 50.

⁴³ Tamtéž, s. 55.

⁴⁴ Tamtéž, s. 60.

obtěžována zvědavci i místními duchovními a tak se museli přestěhovat do Rochesteru, ale tam přesto pokračovali v navazování kontaktu se světem zemřelých.

Na základě těchto událostí, které se rychle rozšiřovaly, začaly vznikat četné spiritistické kroužky. V roce 1850 bylo v USA asi 30 000 médií, tedy osob, zprostředkovávající styk se záhrobím, kolem roku 1896 byl počet spiritistů odhadován na 3 miliony.⁴⁵ O „kvalitě“ a věrohodnosti některých spolků a médií při takovém množství, se můžeme jen dohadovat. Není se co divit, že právě v Rochesteru byly stanoveny zásady hnutí. Právě odsud došlo i k jeho šíření do západní Evropy. V roce 1851 se ve Francii Allan Kardec (1804 – 1864), vlastním jménem Hippolit Léon-Dénisard Rivail, stal zakladatelem teorie „novodobého spiritismu“, kterou vymezil ve svém obsáhlém díle *Knihy duchů, Kniha médií a Co jest spiritismus*. Autor vysvětlil široké veřejnosti pojem znovuzrození a zákon karmy. V roce 1854 se totiž na doporučení přátel zúčastnil spiritistické seance s otáčejícími stolky a tato zkušenost ho přivedla k intenzivnímu zájmu o problematiku spiritismu. Na další seanci ho kontaktoval duch, který jej znal jako Allana Kardeca v minulém životě v Galii a jenž mu slíbil pomoc při šíření myšlenek spiritismu. Rivail přijal své poslání a do konce života usiloval o šíření a systematizaci spiritistického učení.⁴⁶

Do češtiny jeho knihy přeložil finanční komisař na odpočinku, František Pavlíček, který žil v Českých Budějovicích. Ten byl členem Francouzské psychologické společnosti a začal do češtiny překládat zásadní francouzská spiritistická díla. On sám přeložil a roku 1881 vydal překlad *Knihy duchů*, v roce 1855 *Knihy médií*. Přeložil i knihu *Co jest spiritismus*, nestačil ji však vydat, proto se toho později ujal Karel Sezemský.⁴⁷

Duchové perem Allana Kardeca v knihách vysvětlovali skutečnou podstatu světa, světový řád a nabádali k mravní reformě společnosti především s ohledem na budoucí životy. *Knihu duchů* lze proto označit za „Bibli spiritismu“ a univerzální návod na život, který poskytuje odpovědi téměř na všechny „věčné otázky“. Ale některá vysvětlení nemohla být ještě lidem sdělena v tomto stádiu vývoje, protože duchové nesmí „odhalit tyto věci všem, protože všichni ještě nejsou schopni je pochopit a zmátlo by je to“.⁴⁸ *Knihy duchů* je jeden z důvodů,

---

⁴⁵ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus. Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 155-159.

⁴⁶ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus. Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 160-161.

⁴⁷ Tamtéž, s. 161.

⁴⁸ Tamtéž, s. 169.

proč označit spiritisty za novou církev, jelikož se jedná o dogmatický „svatý“ text, na nějž se všichni spiritisté odvolávají a o jehož pravdivosti se nediskutuje.

Kolem roku 1877 se vlna spiritismu dostala do Anglie, kde bylo obnoveno starší učení Bruntonovo, učení okultisticko – asketické. Znakem učení profesora E. Bruntona, duchovního a později učitele východních jazyků a filozofie na univerzitě v Edinburku, byla koncentrace do vnitřního božství, jež propojuje člověka s „Absolutnem“.⁴⁹

V roce 1884 vznikla v Londýně *SPIRITUALIST ALLIANCE*, která byla podporována zámožnými šlechtickými rodinami a pořádala přednášky a seance. Mezi členy této společnosti bylo i několik evangelických duchovních. A později *The society of Psychical Research*, společnost pro psychická bádání. Angličtí vědci W. Crookes a O. Lodge se postavili na obranu spiritismu a tím došlo k jeho rozšíření do vědeckých kruhů.

Do Německa se spiritismus dostal údajně přes Brémy a Hamburk a jeho rozšíření je spojeno se jménem Rusa Alexandra Nikolajeviče Aksanova (1832-1903), který založil tzv. *Německou spiritistickou bibliotéku* a redigoval časopis *Psychische Studien*. Je rovněž autorem objemného a významného díla *Animismus a spiritismus*. Ke stoupencům hnutí v Německu patřil také profesor fyzikální astronomie na univerzitě v Lipsku Karl Fridrich Zollner (1834-1882) a také německý „spiritistický“ spisovatel, univerzitní profesor Karl du Prel (1839-1899).⁵⁰

---

⁴⁹ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 2.

⁵⁰ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 3-4.

5. Spiritismus v českých zemích a v Podkrkonoší

Sami spiritisté tvrdili, že projevy duchů jsou reálnou součástí života od počátku dějin, ale jako vědecko-etické hnutí spiritismus v českých zemích datovali rokem 1880. I Karel Sezemský toto datum uvedl ve svém *Památniku padesátileté činnosti ve spiritismu*, který vydal v roce 1931.

Nová Paka byla centrem spiritismu, a to především v letech 1904-1938. Právě v této době zde působil „vůdce“ českých spiritistů, Karel Sezemský. Hlavně počátkem třicátých let 20. století brali lidé spiritismus jako něco zcela běžného. V té době již přestaly nesmyslné pomluvy typu, že spiritisté při seancích šlehají Krista na kříži. A celkově byl názor na spiritisty velmi příznivý, díky jejich smyslu pro morální život.⁵¹

Karel Sezemský ovlivnil rozvoj spiritismu především svou vydavatelskou činností, když v nakladatelství *Spirit Nová Paka* vydával, krom jiného, časopis *Posel záhrobní*. Snad mu přálo i tehdejší duchovní naladění většiny společnosti, jelikož zlom 19. a 20. století znamenal pro Novou Paku, ale i pro jiné oblasti Podkrkonoší, období obrovského vzrůstu a změn. Do města za prací přicházeli lidé z okolních obcí (především tkalci). Počet obyvatel v letech 1890 – 1910 vzrostl takřka dvojnásobně.⁵² Tím pochopitelně vznikaly různé sociální problémy, které se promítly i do oblastí duchovní. Odpor obyvatel byl zaměřen proti habsburské monarchii a tím i proti katolické církvi. V Nové Pace a okolí dokonce začaly vznikat i pomníky mistra Jana Husa. V roce 1872 v Jičíně (autor A. Sucharda, umělec z Nové Paky), roku 1898 pomník na náměstí v Nové Pace (autor A. Lukeš, Suchardův učeň) a ještě roku 1897 pomník ve vesnici Vojice nedaleko Hořic.⁵³ Toto období dokumentuje také výstava Dělnicko – živnostenská, které proběhla v roce 1910 v Nové Pace, kde uznání získala i síň spiritistů.⁵⁴

Jedna z otázek, na kterou bychom měli odpovědět je, jak se vlastně do českých zemí a následně do Podkrkonoší dostal spiritismus. Podkrkonoší bylo dokonce i místem, kde se konaly první pokusy s médii. Spiritismus prošel na českém území určitým vývojem, který odpovídal změnám ve státní moci, ale také ve společnosti a vědě. Svého velkého rozmachu pak dosáhl v období Československé republiky.

⁵¹ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismu: Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 525.

⁵² JÍRA, Josef. *Nová Paka: popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka, 1931, s. 65.

⁵³ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 1.

⁵⁴ Soka Jičín. *Oznámení o pořádání I. Dělnicko – živnostenské výstavy severovýchodních Čech v Nové Pace 1910*. Inv. Č. 1 633, karton 200.

Podle historika Iva Chocholáče se spiritismus dostával postupně do českých zemí třemi způsoby:⁵⁵

1. – díky železničním pracovníkům z Jižních Čech, jejichž přičiněním se k nám dostávaly knihy o spiritismu (např. Kardec),
2. – myšlenky spiritismu sem mohli dovézt i Češi, kteří se sem vraceli zpět z Ameriky po vzniku ČSR a za 3. – nejdůležitější třetí cesta, kdy se přes Anglii, Francii, Německo rozšířil spiritismus praktickými seancemi na Trutnovsko, dále do Podkrkonoší, Pojizeří a prostřednictvím jednotlivců i na Moravu a Slezsko. Na Novopacko a jiná místa se rozšířil praktický (seance apod.) spiritismus z Trutnovska, vlivem působení Ignáce Etricha, který se k nám vrátil právě také z Ameriky. Byl to majitel několika textilních továren.⁵⁶ Navíc, nesmíme zapomenout, že obyvatelé Podkrkonoší měli tu výhodu, že tato oblast byla součástí sudet, a tak jazyková bariéra nebyla takovým problémem.

Ignác Etrich (1839-1927), byl třetím synem trnovského podnikatele. Byl poslán na studia do Anglie k firmě Newton a spol., která dodávala na Trutnovsko přádelní stroje. U firmy pracoval jako zámečník a slévač, takže získal patřičné zkušenosti i přístup do velkých anglických přádelen Inu. Po roce a půl se vrátil do Trutnova, kde v rodinném podniku v Horním Starém Městě pokračoval v zavádění nových přádelných strojů. Dne 2. února 1880 uskutečnil první spiritistickou seanci s Lottí Wihanovou, dcerou profesora Wihana z Trutnova. Po dalších pokusech v letech 1881-1887 pak pořádal týdenní zasedání pro své zaměstnance, kteří si potom vytvářeli kroužky.⁵⁷ V jednom z nich pak bylo vychováno i první významné médium, Marie Votočková z Jestřábí u Jilemnice.⁵⁸ O něm se zmiňuje i Karel Sezemský ve svém *Památníku*. Podle jeho knihy se „*historicky první spiritistické sezení datuje na 2. února 1880 a jeho iniciátorem byl továrník právě Etrich v Hořením Novém Městě (Oberaltstadt) u Trutnova, který konal první spiritistické seance s mediem Lottí Wihanovou, dcerou profesora Wihana z Trutnova.*“⁵⁹

O organizaci spiritistů v českých zemích před rokem 1880 toho víme velmi málo, protože byli nuceni se skrývat, aby se vyhnuli pronásledování především ze strany katolické církve, která měla v této době k dispozici celý státní aparát. Katolická církev bedlivě sledova-

⁵⁵ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 4.

⁵⁶ Tamtéž, s. 4.

⁵⁷ Tamtéž, s. 5.

⁵⁸ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 183.

⁵⁹ SEZEMSKÝ, Karel. *Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930*. Nová Paka, 1931, s. 10.

lo toto hnutí, hlavně diecéze královehradecká.⁶⁰ Po roce 1880 začaly vznikat veřejné spiritistické spolky, které mohly získat legalitu jedině jako spolky naučné. Spolky proto byly zakládány pod různými lidově-výchovnými názvy, (např. Hus, Komenský, Bratrství, atd...). V každém případě se jednotlivé kroužky se vytvářely kolem jednotlivých médií, stejně tak tomu bylo i později.⁶¹ Rakouské úřady si neuvědomovaly, že spiritisté měli vždy zájem o vzdělání a duchovní (ale i s tím související politickou) obrodu.

Spiritismus rychle pronikl do společenského života, do literatury a besedních hovorů, ze kterých později vznikaly první seance. Spiritismus v této oblasti způsobil náboženskou reformu. Lidé začali vyvolávat duchy, ale také se začali řídit morálními hodnotami, které prosazoval spiritismus. I proto, bylo v počátcích hnutí persekuováno a sledováno, byla vydávána protispiritistická literatura.⁶² Roku 1904 byla dokonce založena *Antispiritistická liga*.

Ačkoli v nás některé spiritistické knihy mohou vyvolat úsměv, je případná věta o pokrytectví, aspoň co se týká podkrkonošských spiritistů, přehnaná. Tady lidé věřili tělem i duší, experimenty z dlouhé chvíle byly výsadou spíš velkoměstských salónů. Lidové sektářství, které se rozmohlo v Podkrkonoší, v sobě mělo vážnost a přesvědčení.⁶³

Aby byla alespoň naděje, že by mohla jednotná organizace spiritistů vzniknout, bylo třeba silné a přitom nezištné osobnosti. Ta se našla v osobě Karla Sezemského, který byl ve spiritismu činný od 80. let 19. století a od začátku jej chápal jako prostředek reformy lidstva. Vedle něho zde byla ještě řada dalších schopných pracovníků. Jmenovala bych například Jana Kuchaře a Jana Rosnera, kteří byli vůdci slezských spiritistů a vydavateli radvanické *Spiritistické revue*.⁶⁴ Nikdo se však Sezemskému nevyrovnal v jeho nadhledu, a když Sezemský v roce 1936 zemřel, ukázala se jeho ztráta nenahraditelnou. (Ale o tom až později, podrobněji osobu Karla Sezemského a jeho vliv na vývoj spiritistického hnutí popisují v samostatné kapitole).

Karel Sezemský usiloval o vytvoření jednotného svazu spiritistů dlouho, přinejmenším od 2. června 1895, kdy se v Praze v Konviktě konal první spiritistický sjezd u nás.⁶⁵ V této

---

⁶⁰KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus. Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 506.

⁶¹Tamtéž, s. 536.

⁶² Na teoretické úrovni byl spiritismus poměrně „prostým“ učením a některé intelektuály úplně rozčiloval. „Spiritisté nemají po ruce žádný fakt. Jde jim o to, klamati veřejnost a vydávati za fakt kejklířské kousky, zprávy podle doslechu a senační udání, jejichž vědecké přezkoumání zamítají. Nevěřte těmto pokrytcům!“ Rádl, Emanuel: Co soudím o spiritismu. Praha, 1922, s. 10.

⁶³STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 185.

⁶⁴KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus. Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 507.

⁶⁵SEZEMSKÝ, Karel. *Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930*. Nová Paka, 1931, s. 35.

době již vycházel první spiritistický časopis *Hvězda záhrobní*. Tento časopis vycházel v letech 1894-1897 a začal ho vydávat Jaroslav Janeček v Praze. I tento časopis měl vysokou literární úroveň a zanikl jen proto, že jeho odběratelé neradi platili. Právě s tímto časopisem jsou spjaty literární začátky Karla Sezemského, který do něho přispíval.⁶⁶

Situace však uzrála teprve roku 1910 ve dnech 15. – 16. května, na sjezdu spiritistů v Nové Pace, kdy byla oživena myšlenka širší organizovanosti. Na jedné straně se počet spiritistů v této době již mimořádně rozrostl a na druhé ochablo pronásledování spiritistů rakouskými úřady, které poznaly, že tuto situaci represí nezvládnou. Za účasti zástupců sudetských spiritistických spolků a spolků z Moravy a Slezska byla založena *Bratrská jednota československých spiritistů*. V roce 1912 získává organizace nový název a zároveň byly přijaty první stanovy spolku.⁶⁷

Sdružení mělo tehdy zemské ústředí, členové se dělili na řádné a přispívající. Každý člen měl legitimaci a po zaplacení příspěvku obdržel znak, jehož autorem byl Karel Sezemský.⁶⁸ Řád bratrstva požadoval na členech, aby se vzdali pití alkoholu, kouření a měli brojit proti svatokupectví a rozšiřování různých přívěsků a dogmat, neboť hlavním kritériem člověka jsou jeho mravní hodnoty. Hlavně konání dobra všeobecně, láska k lidem a Bohu, dobrý charakter a čest atd... Věková hranice, odkdy se z dětí stávaly plnohodnotní spiritisté, kteří byli schopni o sobě samostatně rozhodnout, byla stanovena na 14 let.⁶⁹ Pouze řádní členové mohli nosit odznak. Tento odznak vyjadřoval ideje spiritismu a jeho autorem nemohl být nikdo jiný, než Karel Sezemský. Princip vyrovnanosti vyjadřuje sám sebe požírající had Ureus, černý trojúhelník směřující dolů, sestup prásily do hmoty. Špice tohoto trojúhelníku míří na Ureovu hlavu, protože vzestup může nastat až tehdy, když bude veškerá nedokonalost strávena, odstraněna. Z hadovy hlavy pak vyrůstá symbol čistoty – lotos. Druhý bílý, tedy pozitivní, trojúhelník směřuje naopak vzhůru a nad jeho vrcholem je bílá holubice, symbol čisté duše. Uprostřed znaku je pak spiritistická hvězda. Písmena jsou zkratkou názvu organizace – *Bratrské sdružení československých spiritistů*. Znak tak odkazuje ke starým mýtickým a symbolickým tradicím.⁷⁰

⁶⁶ KOZÁK, Jan. *Spiritismus. Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 593.

⁶⁷ SEZEMSKÝ, Karel. *Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930*. Nová Paka, 1931, s. 213.

⁶⁸ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 80.

⁶⁹ Řád bratrského sdružení československých spiritistů. In *Posel záhrobní*, 1911, roč. 11, č. 1, s. 15-16.

⁷⁰ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 80.

Ideální organizace spiritistického hnutí měla mít uspořádání. Tuto strukturu, alespoň v omezené míře, nacházíme v řádech, které spiritisté sami vydávali. I když k jejímu úplnému naplnění nikdy nedošlo. Jejím základem měl být kroužek, který byl utvořen kolem média a vedoucího, který řídil seanci a komunikoval s duchy prostřednictvím média. Měl tři až deset členů. Jednotlivé místní nebo oblastní kroužky byly uskupeny ve spolcích. Ty pořádaly větší akce a měly vlastní knihovny. Všechny spolky měly být sdruženy pod zemské organizace, kterým předsedali zemští zástupci (v té době) za Čechy Karel Sezemský, za Moravu Vaňura a Vaněk, Slezsko Kuchař a Rosner, Slovensko David a Vídeň Štefl. Zemské organizace měly být sjednoceny v jediné národní organizaci (kterou se nikdy nepodařilo ustavit), ta opět v evropské a na dalším stupni světové organizaci.⁷¹

V roce 1913 založili spiritisté ve Slezsku vlastní sdružení a čtrnáct dní před zahájením první světové války zahájili v Radvanicích stavbu prvního spiritistického domu v Rakousku – Uhersku. Druhý spiritistický dům byl otevřen sudetskými spiritisty ve dnech 7. - 8. června 1913 ve Svobodě nad Úpou. Měl název „Glockenheim“ a byl zároveň útlukem a léčebnou pro členy spiritistické organizace.⁷²

Za první světové války si úřady spiritistického hnutí nevšímalý, anebo nad ním prostě „mhouřily oko“. Díky tomu se spiritismus během této doby velice rozšířil. Mnoho lidí totiž ve válce ztratilo své blízké, se kterými se chtěli spojit prostřednictvím spiritismu.⁷³ Na sjezdu v Nové Pace, který byl svolán na 26. 12. 1918, bylo s radostí konstatováno, že „doba šavličky a kropáče“ je u konce a že pominula doba persekucí. Jeden z řečníků připomněl, že: „*Svobody naší bylo dobito mužem, který se kdysi spiritismem a hypnotismem zabýval.*“ Toto byla nepochybná narážka na našeho prvního prezidenta, T. G. Masaryka.⁷⁴ Prapor spiritistů byl poprvé rozvinut na veřejném táboru, který se konal 8. – 9. června 1919 na vrchu Kozákově, a zhotovili jej turnovští spiritisté.⁷⁵

V letech první republiky byl odhadován počet příznivců na 400 000 až 500 000.⁷⁶ A v polovině 20. století již lze spiritismus označit za masově rozšířené hnutí. Jaromír Kozák uvádí, že organizovaných spiritistů bylo přibližně 800 000.⁷⁷

---

⁷¹Tamtéž, s. 506-508.

⁷² BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 6.

⁷³ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 186.

⁷⁴ SEZEMSKÝ, Karel. *Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930*. Nová Paka, 1931, s. 250.

⁷⁵ SEZEMSKÝ, Karel. *Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930*. Nová Paka, 1931, s. 266.

⁷⁶ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 7.

Další politická období pro spiritismus nebyla tak příznivá. Spiritismus se ocitl v nemilosti. Spiritistické knihy, časopisy a další literatura, která byla ještě veřejně k dispozici, byla zabavena nejdříve nacisty. Zbytek, co se podařilo uschovat, později zlikvidovali komunisté. To, co zbylo, co se podařilo uschovat na zaprášených půdách, můžeme nyní vidět v Expozici spiritismu v Nové Pace.⁷⁸

Tato expozice se nachází v druhém patře Městského muzea v Nové Pace, v tzv. „Klenotnici“, jak se muzeu v Nové Pace říká, a tvoří ji hlavně mediální kresby. Dále nám výstava poskytuje informace o vůdčí osobnosti spiritismu Karlu Sezemském a mapuje jeho nakladatelskou činnost. Nejvíce mediálních kreseb jsou dílem kreslicího média a konduktora Jana Thóna ze Staré Paky. Jeho díla jsou umístěná po pravé a levé straně místnosti od vstupu. Další kresby jsou dílem několika autorů z Podkrkonoší. Samostatnou část expozice tvoří replika místnosti s oválným stolem a nábytkem z 19. století. Takto podobně mohly vypadat místnosti, kde se konaly seance. Mezi zajímavé doplňky místnosti patří kresby zaniklého hradu Prklína. O Karlu Sezemském nás informují vitríny uprostřed místnosti, kde se dočteme nejen o jeho životě, prohlédneme si jeho portrét, ale dozvíme se i o jeho edici *Spirit Nová Paka*.⁷⁹

---

⁷⁷ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 28.

Bohužel tento údaj se mi nepodařilo nikde ověřit.

⁷⁸ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 7.

⁷⁹ Oficiální stránky muzea: <http://www.muzeum.cz/cz/>

6. Karel Sezemský a Nová Paka

Narodil se roku 1860 dne 27. 10. ve 4 hodiny ráno ve Štýrsku v poutním městečku Maria Zell v čp. 53 a zemřel roku 1936 dne 30. 11. v 19 hodin v Nové Pace. Jeho rodiče byli českého původu. Měli celkem čtyři děti. Karel byl nejmladší. Otec pracoval jako krejčí ve Vídni. Otec a sestra Karla Sezemského zemřeli v Maria Zell a matka se s dětmi odstěhovala do obce Veselí nad Lužicí, odkud pocházela. Ve Vídni se Karel vyučil rukavičkářem – pouzdrařem. Jiné vzdělání neměl, ale jeho koníčkem byla četba, takže byl sečtělý.⁸⁰

Se spiritismem se seznámil po různých životních peripetiích v Praze. Tady přijal místo v jednom velkoobchodě v Karlíně a později pracoval ve zlatnickém a hodinářském obchodě. Při této práci přišel do styku s různými lidmi. V roce 1885 se nastěhoval k dělníkovi, kterého kvůli tuberkulóze propustili z práce a žil ve velké bídě.⁸¹

„K. Sezemský byl mlád, nevěřil v nic,“ říká ve své knize Spiritismus v Podkrkonoší Miroslav Plecháč, „a proto projevil svému bytnému podiv nad tím, že si za takových hrozných okolností nezoufá. Bytný mu prý odpověděl, že ještě před rokem by byl soudil podobně, dnes ale že jest přesvědčen o nesmrtelnosti duše. Zmínil se přitom o spiritismu. K. Sezemský zkusil nějaké spiritistické pokusy, navštívil seanci a nabyl přesvědčení, že mimo nás existuje nějaká jakási tajemná síla inteligentní. Umínil si, že nepovolí, dokud tomu nepřijde na kloub. Tak uvěřil v Boha a nesmrtelnost duše.“⁸²

Po počátečním odmítnutí v kroužku spiritistů “Na Poříčí” začal Karel Sezemský vlastní pokusy na základě zapůjčené literatury. Začal zasílat různé příspěvky do Janečkovy *Hvězdy záhrobní* a Píchova časopisu *Život*.

V roce 1897 zahajuje svou literární činnost, převzal přerušovaná díla redakce *Hvězdy záhrobní* a počal vydávat *Spiritistickou knihovnu* pod změněným názvem edice *Spirit* a v roce 1900 začal redigovat časopis *Posel záhrobní*, který bez přerušení vycházel až do roku 1939. S ním se v roce 1901 přesídlil do Hrabačova u Jilemnice a později do Nové Paky, kde zůstal až do smrti.⁸³ V Praze se také seznámil se slečnou Marií Ledvinkovou (narozenu dne 10. 10.

⁸⁰ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 11.

⁸¹ STEJSKAL, Jan. Novopacko: *Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 185.

⁸² PLECHÁČ, Miroslav. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Praha, 1931, s. 13.

⁸³ STEJSKAL, Jan. Novopacko: *Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 185.

roku 1866 v Praze), se kterou byl oddán u Sv. Františka v Praze 16. 11. 1890. Zde vyženil dceru Jindřišku Helenu Ledvinkovou.⁸⁴

V této době začal také organizovat spiritisty z podkrkonošských vesnic a samot. Prožíval častou persekuci hnutí, četníci mnohokrát navštívili jeho redakci. V roce 1904 sice vznikla *Antispiritistická liga*, která mu jeden čas znepríjemňovala život, ale Karel Sezemský vytrval a v roce 1912 založil *Bratrské sdružení československých spiritistů*, ale nepředbíháme.⁸⁵

Roku 1904 zvolil za své bydliště Novou Paku a tím i redakce edice *Spirit a Posla záhrobního* přesídlila do Nové Paky na Vinohrady do domu č. p. 495 v ulici Čelakovského. Na samotě za Štikovem pak koupil dne 9. 3. 1907 pozemek mezi lesy spolu s Josefem Čivrným. Zde postavili dům, který dodnes stojí a kterému se dnes říká “Na duchárně”, ve kterém napsal převážnou většinu svých prací.⁸⁶ Na tomto místě se snažil také založit společnost spiritistické hospodářství (komunu po vzoru ruských duchaborců – L. N. Tolstoj). Chtěl zde připravovat lidi ke společnému životu po způsobu prvých křesťanů a vytvořit zde též magnetické lázně. Tato myšlenka se však ukázala jako předčasná. Proto místo opustil a samotu za Štikovem prodal.⁸⁷

Kromě různých publikací vydával pravidelně každý měsíc časopis *Posel záhrobní*. Navázal kontakty se spiritistickými kroužky v Rakousku, Německu, Jugoslávii a ve Francii. V redakci pracovali jenom rodinní příslušníci: pan Karel Sezemský, jeho manželka Marie Sezemská, sestra manželky Jindra a adoptivní dcera Vlasta Sezemská. Všichni byli věřící, ale k žádné církvi se nehlásili⁸⁸. Knihy a časopisy byly tištěny v tiskárně pana Fabiána (č. p. 491), pana Riedla (č. p. 591) a u pana Glosse v Semilech. Karel Sezemský byl svým založením apolitický, za Rakouska – Uherska byl dokonce zavřen za odepření vojenské služby. Byl pocho-pitelně abstinentem, vegetariánem a nekuřákem. V Nové Pace neměl mnoho přátel, občas si pohovořil s inspektorem Fr. Jirutkou a dalšími.⁸⁹

První veřejnou přednášku na téma Spiritismus uskutečnil v Nové Pace v roce 1903 v hotelu Mach na podnět a pozvání sochaře Antonína Suchardy mladšího, a školního inspektora Františka Jirutky. Dne 3. dubna 1904 se konala první schůze stoupenců spiritismu v Nové

⁸⁴ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 12.

⁸⁵ STEJSKAL, Jan. Novopacko: *Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 185.

⁸⁶ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 12.

⁸⁷ STEJSKAL, Jan. Novopacko: *Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 185.

⁸⁸ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 12.

⁸⁹ Tamtéž, s. 13.

Pace pod vedením Karla Sezemského. Následovala potom řada seancí, ale především veřejných vystoupení a výstav v širokém okolí.⁹⁰ Reakcí na toto bylo vydání zákazu činností spiritistických kroužků.

V roce 1904 vydává Okresní hejtmanství v Nové Pace zákaz pořádání jakýchkoliv spiritistických schůzí. Tomuto zakazu předcházela zákaz Hejtmanství okresu jilemnického vydaného v roce 1902. Zákaz zní následovně: *“V základě paragraf 7. císařského nařízení ze dne 20. dubna 1854, číslo 96, zakazují konání veškerých spiritistických schůzí a schůzek, jak ve veřejných místnostech, tak i v soukromých bytech z ohledu veřejného blaha, pro bezpečnost mylného učení spiritistického vůbec a jmenovitě pro jeho účinky zdraví lidskému nebezpečné. Proti všem účastníkům schůzí a schůzek, konaných přes tento zákaz, zakročeno bude trestně podle paragrafu 11. svrchu uvedeného císařského nařízení peněžitou pokutou do 200 Kč, popřípadě vězením do 14 dnů.”* To uvádí ve všeobecnou známost okresní hejtmán. Tehdy byla kromě jiných potrestána paní Čeřovská, rolnice z Bělé u Pecky za uspořádání spiritistické seance.⁹¹ Přes pronásledování byl ale o spiritismus stále větší zájem a při výstavě v roce 1910 byl Karel Sezemský oceněn za instalaci spiritistické síně čestným diplomem.⁹²

Dne 22. června 1918 bylo z iniciativy Karla Sezemského uspořádáno divadelní představení *Na prahu věčnosti* od Františka Vodrážky, které bylo hráno divadelní družinou Boženy Klečkové. Představení bylo vyprodáno a pro veliký úspěch opakováno a hráno i v Praze a jiných místech v Čechách⁹³.

Karel Sezemský během první republiky rozvíjel aktivitu publicistickou a přednáškovou u nás i v cizině. Často zajížděl do Radvanic ve Slezsku, kde byl při spolku *Bratrství* budován první spiritistický dům, kde pracovali dva externí redaktoři *Posla záhrobního* J. Kuchař a J. Rosner, kteří začali vydávat časopis *Spiritistická revue* (tento časopis od roku 1919 až do roku 1938, pak s přerušením v době 2. světové války pod názvem *Psychická revue* až do roku 1948).⁹⁴

---

⁹⁰ Dne 4. března 1904 se konala v hotelu Mach v Nové Pace 1. veřejná přednáška. Píše o tom ve svém díle i Josef Jíra. „*Velmi čteně navštívená přednáška měla důstojný průběh a byla důkazem, že věc spiritistická těší se značnému zájmu.*“ JÍRA, Josef. *Nová Paka: popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka, 1931, s. 258.

⁹¹ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 541.

⁹² Soka Jičín. *Oznámení o pořádání I. Dělnicko – živnostenské výstavy severovýchodních Čech v Nové Pace 1910*. Inv. Č. 1 633, karta 200.

⁹³ „*V roce 1918 se hrála spiritistická hra „Na prahu věčnosti“.* Dvorana hotelu Grand byla do posledního místečka vyprodána.“ JÍRA, Josef. *Nová Paka: popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka, 1931, s. 260-261.

⁹⁴ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 13.

V roce 1934 během září navštívil Francii, aby konečně mohl poznat nejen francouzský venkov (Couvrelles, Villers, St. Paul), ale především Paříž. Setkal se s krajany, kteří odebírali jeho časopisy a knihy. Především se mu splnil dávný sen navštívit hvězdárnu, dům a hrob astrologa Flamariona a spiritistický dům spisovatele Allana Kardeca.

Po návratu z Francie naznačil, že lidstvu hrozí nebezpečí a tušil svůj odchod z tohoto světa. Práci v jeho nakladatelství přebrali další členové rodiny. V pondělí 30. listopadu 1936 v 19 hodin Karel Sezemský zemřel ve věku 76 let. Ve čtvrtek 3. prosince po 15 hodině se zesnulým rozloučila rodina a lidé z širokého okolí. Rakev byla převezena s tělesnými ostatky do krematoria v Nymburce. V pátek, den po té, v 10 hodin dopoledne se konala v obřadní síni krematoria v Nymburce tichá smuteční slavnost. Obřadu se zúčastnili kromě rodinných příslušníků také spiritisté z různých míst. Nad rakví promluvil redaktor J. Rosner.⁹⁵ Po jeho smrti vedla nakladatelství jeho žena, ale ne příliš dlouho. Nastalo období okupace, které spiritismu nepřálo, v roce 1939 činnost nakladatelství a edice končí a v roce 1941 byl gestapem zabaven veškerý písemný materiál. Krátce nato dne 19. 8. 1942 zemřela paní Sezemská. Při této příležitosti byla urna s popelem Karla Sezemského uložena do společného hrobu na městském hřbitově v Nové Pace. Hrob nebyl na přání Karla Sezemského označen a to až do roku 1998, kdy zemřela jeho adoptivní dcera Vlasta Sezemská, na jejíž přání byl hrob obnoven a označen nápisem "Rodina Sezemská".⁹⁶ Po válce již vlastně nedošlo pro krátkou dobu k obnovení činnosti nakladatelství *Spirit* a spiritismus byl pronásledován, i když se spiritisté scházeli a vydávali samizdaty.

Význam Karla Sezemského spočíval především v činnosti autorské a vydavatelské. V jeho vydavatelství vyšlo přes 200 spisů vždy nákladem 1200 – 1500 kusů a přibližně jednou měsíčně časopis *Posel záhrobní*, který měl asi 1500 předplatitelů.⁹⁷ Jeho spisy můžeme rozdělit do dvou tematických okruhů. Do prvního patří spisy opravdu spiritistické jako např. *Jak zřizovati spiritistické kroužky* nebo *Novodobý spiritismus*. Druhý okruh se snaží čtenáře informovat o jiných, příbuzných duchovních naukách a také o jevech, které se spiritismem souvisí např. *Léčení magnetismem*, *Hypnotismus a sugesce*.⁹⁸ O těchto jevech pouze nepsal, ale také některé z nich praktikoval. Hlavní jeho význam se však nalézá v činnosti organizační.

⁹⁵ ROSNER, Jan. Živá vzpomínka. In *Psychická revue* 11, 1939, s. 136.

⁹⁶ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 14.

⁹⁷ Tento podobný text nalezneme na oficiálních stránkách muzea Nová Paka:

<http://www.muzeum.cz/cz/expozice-spiritismu/>. Tento životopis vznikl díky paní Vlastě Sezemské, dcery Karla Sezemského, která poskytla mnoho informací při vytváření sbírky o spiritismu. Pan Bařina a pan Chocholáč byli první, kdo sepsal úplný a takto podrobný životopis Sezemského. V ostatních publikacích o spiritismu, kde je zmínka o Karlu Sezemském, je čerpáno právě z tohoto textu.

⁹⁸ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 14.

Karel Sezemský vystoupil již na prvním sjezdu spiritistů v Praze roku 1895 a od této doby se účastní všech schůzí a sjezdů. Jeho přičiněním bylo založeno v roce 1912 *Bratrské sdružení českoslovanských spiritistů* a navrhl též jejich znak.⁹⁹ Dvakrát se snažil o založení spiritistické komuny (již zmíněná „Duchárna“ Štikov v Nové Pace). Šlo o zakladatele a šířitele českého spiritismu nejen u nás, ale i na území dnešního Rakouska, Německa, Francie a i v Americe.

---

⁹⁹ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 80. Tento znak platil až do nástupu Adolfa Hitlera.

7. Seance v Podkrkonoší

Spiritismus poskytuje skrze experimenty důkazy o existenci duchů a možnost komunikace s nimi. Tyto experimenty označujeme „seancemi“. Na tomto místě bych tyto seance ráda představila. Seancí se označuje shromáždění spiritistů, při nichž se účastníci zabývají komunikací se světem duchovním pomocí média, za účelem mravního povznesení a vyššího vzdělání. Médium je osoba, která je nadaná paranormálními schopnostmi a je takovým prostředníkem mezi světem živých a mrtvých. Jde o schopnosti při spiritistických seancích zprostředkovávat sdělení duchů a vyvolávat paranormální jevy, jako jsou pohyby a přenosy věcí, různé zvukové úkazy apod., ale také o schopnost materializace bytostí a předmětů.¹⁰⁰ Každý z nás je obdařen těmito médijními schopnostmi, rozdíly se týkají pouze stupně jejich rozvoje. Médijnost představuje jednu z rozvinutých schopností duchovního těla. Tato funkce může být vrozená, ale i získaná. Záleží jen na stupni našeho talentu. Rozlišujeme dva typy médií: média dokáží vyvolat jevy buď fyzikální, anebo nefyzikální, tedy psychologická.

V prvním případě se jedná o způsobilost vyvolávat paranormální fyzikální jevy. V případě druhém jde o řečovou komunikaci s duchy (někdy jsou média schopna i mluvit cizími jazyky, které příslušné médium prokazatelně nezná), dále sem patří média píšící, kreslící, jasnovidná. Za nejvýznamnější úkazy při seancích, se považuje částečná nebo úplná materializace celého těla, nebo dokonce i jen některých tělesných orgánů (hlava, ruka...).¹⁰¹ Málo prováděná je tzv. telekineze (pohybování předměty), levitace (vznášení předmětů ve vzduchu), aporty (přenosy předmětů z vnějšku do místnosti) a významná psychometrie (čtení historických událostí z předmětů).

V průběhu doby můžeme ale pozorovat, že se při seancích výrazně mění skladba těchto psychických jevů. V dané době některé dominují, později ustupují a začínají převládat jiné. Například v počátcích spiritistického hnutí se na seancích projevovala především levitace a psychokineze tak, že se stůl buď pohyboval, nebo vyklepával odpověď na otázky. Na počátku spiritistického hnutí také dominovalo přímé písmo, což je, jak konstatuje Jaromír Kozák ve své knize *Spiritismus, zapomenutá významná kapitola českých dějin*, jev zasluhující si pozornost i dnes.¹⁰² Jeho mechanismus totiž vylučuje podvod a celý proces značně objektivizuje. Spočívá v tom, že do krabice nebo mezi dvě psací destičky se vložilo písátka. Vše se pev-

¹⁰⁰ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 8.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 8.

¹⁰² KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 584.

ně zavázalo a pak se nad tím držela ruka. Pisátka slyšitelně psalo samo. I Karel Sezemský se tomuto věnoval právě kvůli zjevné nezmanipulovatelnosti.

Velmi dominantním jevem na seancích se stalo předpovídání budoucnosti, kdy médium mělo vizi událostí. V šíření spiritismu sehrála zásadní roli, protože ohromující výsledky, kterých se takto dosahovalo, dokázaly přesvědčit mnohé odpůrce, že jde o reálné jevy. Právě touto cestou byli zachráněni trosečníci ze vzducholodi „Italia“, přičiněním českého média Emílie Skálové, s níž v Jilemnici pracoval prof. František Jezdínský. Tato psychická vlastnost měla snad zachránit i život řadě vojáků na frontách 1. světové války.¹⁰³

Je třeba poznamenat, že do kroužků mají chodit jen vážní zájemci - lidé, toužící po mravním povznesení a vyšším poznání. K zásadám a též k duchovní pohodě spiritistického kroužku patří pronesení krátké modlitby na začátku i na konci každé seance, čtení z duchovní literatury nebo Bible a zpívání jedné či dvou duchovních písní.¹⁰⁴

Pro oblast Novopacka je však nejtypičtější projev kreslicích médií, s nimiž může souviset i projev médií písícih.¹⁰⁵ Spiritisté tvrdí, že každý člověk má nějaké mediální schopnosti, ne však u každého se projevují stejným způsobem. Médium obvykle v normálním stavu postrádá výtvarné schopnosti, ale nabývá je ve stavu „ovládnutí“, můžeme říct, v transu. Kresbu pak vytváří bez jakýchkoliv předloh v několika hodinách nebo i minutách. Kresby mohou zachycovat nejen výjevy ze světa reálného, ale zejména se objevují obrazy se zachycením života duchovního. Jsou různě tematicky zaměřeny. Setkáváme se na nich s živočichy a rostlinami ze vzdálených planet, představují krásné symboly, barevně i ornamentálně propracované a na některých jsou dokonce podobizny osob, staveb a výjevů z minulosti. Výtvarné projevy jsou zhotoveny většinou obyčejnými i barevnými tužkami, křídami, uhlem, někdy ve vzájemných kombinacích, ale i vodovými barvami, popř. dalšími technikami.

Prvním českým kreslicím médiem byl pan Chadima z Břevnova, který začal tvořit kolem roku 1885. Na něj navázal v roce 1890 pekařský dělník z Břevnova R. Pokorný. V roce 1902 začalo kreslit jedno z nejlepších médií kreslicích médií, K. Lissa, policejní strážník z Břevnova.¹⁰⁶ Roku 1904 začal pak mediální kresby tvořit Jan Thón, který se narodil v Nové Pace. Vychodil prý pouze tři třídy obecné školy, pracoval u dráhy jako průvodčí a

¹⁰³ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 584.

¹⁰⁴ Jaromír Kozák ve své knize věnuje spiritistickým seancím jednu celou kapitolu. Uvádí nejen, jak by se správně měla vést seance, ale uvádí i pár příkladů úryvků duchovních písní a modliteb. KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 402-445.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 190.

¹⁰⁶ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 10.

v normálním stavu vůbec neuměl kreslit. V roce 1904 se ale skrze něj začal projevovat duch Adonis.¹⁰⁷ Jeho kresby tvoří základ sbírky Městského muzea v Nové Pace. Tyto jeho kresby působí na diváka moderním projevem. Na jeho kresbách jakoby se objevovaly vzdálené planety, s podivnými živočichy a rostlinami. Kresby jsou doplněny datací, údaji o trvání kresby a podpisy účastníků seance. Kreslících medií bylo ovšem více. Další autoři, kteří působili v Podkrkonoší: Josef Kovář z Mříčné u Jilemnice, František Tůma z Kruhu u Jilemnice, Marie Špicarová z Příkrého a další.¹⁰⁸

Spiritisté se s mediijními kresbami nejdříve prezentovali na různých společenských výstavách, později pořádali i výstavy samostatné. Poprvé byly veřejnosti ukázány mediijní kresby 5. a 6. září 1903 v Hořicích při sjezdu československých spiritistů. V roce 1906 se konala výstava ve Dvoře Králové. Dne 12. 5. roku 1907 uspořádali sudetští spiritisté výstavu v Konclářově u Dvora Králového. Výstava v Nové Pace se konala ve dnech 29. – 30. 6. 1907 v Nové Pace, důležitá byla účast spiritistů na „Dělnicko – živnostenské výstavě“ v Nové Pace 15. - 16. května 1910¹⁰⁹, kde poprvé zazněl návrh na založení *Bratrské jednoty Československých spiritistů*. Spiritisté uspořádali v Nové Pace výstavy ještě v roce 1930 i v letech dalších. Jejich činnosti si představitelé města vážili a spiritisté získali u příležitosti výstav několik ocenění.

Během času se ale neměnilo pouze psychické projevy při seancích, ale také seance samotné. Podoba seance, byla dána učením, které nevymýšlely konkrétní osoby, ale byla získávána na seancích prostřednictvím automatického písma média. Je přitom zajímavé, že i když každý spolek měl své médium a tím pádem jiný zdroj informací, seance vykazovaly zarážející podobnost.¹¹⁰ Po roce 1880, kdy se začíná objevovat první spiritistická literatura a časopisy, se podoba seancí více sjednotila. V době, kdy ještě nebyla spiritistická literatura, se většinou sešly kolem stolu tři osoby při minimálním světle. Jejich sezení byla zahajována i končila modlitbami. Všichni se pak drželi za ruce, aby vytvořili uzavřený řetěz, a soustředili se na jednu myšlenku. Během této doby upadlo médium do transu. Sezení předsedal nejzkušenější člen spolku, který zpravidla nebyl médiem a komunikoval s duchy prostřednictvím média. Někdy byl v místnosti přítomen i zapisovatel, který zaznamenával všechny projevy.¹¹¹

---

¹⁰⁷ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 190.

¹⁰⁸ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 10.

¹⁰⁹ Soka Jičín. *Oznámení o pořádání I. Dělnicko – živnostenské výstavy severovýchodních Čech v Nové Pace 1910*. Inv. Č. 1 633, karton 200.

¹¹⁰ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 402.

¹¹¹ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 404.

Později byly nejdůležitějším nástrojem spiritistické modlitební knihy, v nichž byly soustředěny modlitby k navození správného duchovního rozpoložení. (K tomuto účelu ale někdy mohla sloužit i samotná Bible.) I tyto spiritistické modlitby byly získávány médijně, většinou automatickým psaním. Ke stejnému účelu sloužily i zpěvníky se spiritistickými písněmi. Úkolem spiritistických modliteb i písní bylo také působení na samotné duchy (zahánění zlých a nízkých duchů, děkovné modlitby, modlitby na zahájení a ukončení seance atd.). V menší míře po roce 1880 začaly vycházet i návody, jak zřizovat spiritistické spolky.¹¹²

Není jistě náhoda, že stejnou roli hrály a dosud hrají modlitební knihy a zpěvníky ve všech křesťanských církvích. I když je jejich význam možná v dnešní době opomíjen, původně sloužily ke stejnému účelu.

Seance v Podkrkonoší lze rozdělit do několika skupin: společenské seance byly pořádány ve staveních, jednou až dvakrát týdně, nejčastěji v neděli. Většinou bylo předem oznámeno, které médium přijde. Seance se konaly především v době, kdy někdo ve vsi zemřel. Pozůstalí byli pozváni, aby se zde se zesnulým spojili. Další typem byly seance tzv. rodinné. Rodinné seance se konaly v uzavřeném kruhu rodiny a prostřednicí – médiem, byla většinou žena z příbuzenstva. Ale konaly se i seance ve volné přírodě. Tyto seance byly většinou uskutečňovány ve „významných“ dnech. Byly to různé svátky, jako dušičky a svatodušní svátky. Při společných shromážděních uctívali spiritisté návštěvou památná místa, na nich docházelo k těmto seancím. Nejznámějším místem v blízkém okolí Nové Paky byl proslulý „Kalich u Malé Skály“, kde se spiritisté scházeli tajně ještě v nedávné době.¹¹³

Je třeba poznamenat, že do kroužků mají chodit jen vážní zájemci - lidé, toužící po mravním povznesení a vyšším poznání. K seancím se totiž přistupovalo s největší vážností. Před rozvinutím spiritistického hnutí mnoha zájemcům bránila vstoupit do praxe neznalost, jak by měla seance vypadat. I zde má největší zásluhy Karel Sezemský, který napsal základní pokyny, které vyšly v jeho nakladatelství jako samostatné dílo *Jak zřizovati spiritistické kroužky a vyvinovati média*.¹¹⁴

---

¹¹² Tamtéž, s. 405.

¹¹³ STEJSKAL, Jan. Novopacko: *portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 186.

¹¹⁴ Jaromír Kozák ve své knize věnuje spiritistickým seancím jednu celou kapitolu. Uvádí nejen, jak by se správně měla vést seance, ale uvádí i pár příkladů úryvků duchovních písní a modliteb. KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: Zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 402-445.

8. Časopis Posel záhrobní a další

Lze říci, že ačkoliv různé spiritistické knihy vydávala řada nakladatelství, jediným skutečným spiritistickým nakladatelstvím byla edice *Spirit* Karla Sezemského v Nové Pace. Dalšími výraznými nakladateli byli Stáňa Bělohradský a Jaroslav Janeček.¹¹⁵ Knihy ale kupoval málokdo, a to i přes jejich relativní levnost. Spiritisté k nim ovšem měli přístup, protože budovali spolkové knihovny. Ty však byly později zničeny.

Ale vlivnější než knihy byly časopisy. Časopisy, vycházející pravidelně, měly velkou roli na formování spiritismu u nás. Časopisy si kladly za cíl informovat o myšlenkách a vývoji spiritistického hnutí u nás i ve světě, vymezovat se vůči ostatním okultním směrům a bránit se vůči napadání zvenčí (zejména ze strany katolické církve), především se ale snažily o morální zdokonalení tehdejší společnosti. Nejdůležitější funkce byla, že byly důležitým informačním orgánem.

Nejstarším z těchto časopisů byla, již zmíněná, *Hvězda záhrobní* (vycházející v letech 1894-6), kterou redigoval pražský intelektuál Jaroslav Janeček. *Hvězda záhrobní* zpočátku obsahovala pouze překladové články, ale později zde začala být v příloze otiskována mediální sdělení. *Hvězda záhrobní* se potýkala s finančními problémy, a proto zanikla v roce 1896. Janeček ještě do dějin spiritismu zasáhl v letech 1903-1905, kdy vydával časopis *Nové Slunce*. Později ovšem propadl výzkumu díla Emanuela Swedenborga, stal se kazatelem církve, která vycházela z jeho názorů, a spiritistické tendence zcela popíral.¹¹⁶

Od roku 1900 vycházel patrně nejvýznamnější český spiritistický časopis, *Posel záhrobní*, jenž byl spjatý především s osobou Karla Sezemského. „*Posel záhrobní vycházel nepravidelně; 12 čísel do roka. – Předplácí se ročně 12 Kč, půlletně 7 Kč, čtvrtletně 4 Kč i dáním.*“¹¹⁷ *Posel záhrobní* se obracel k široké čtenářské základně, a přestože se také potýkal s finančními problémy, jelikož čtenáři nebyli příliš ochotni platit předplatné, udržel svou existenci až do roku 1938.¹¹⁸

Posel záhrobní zpočátku obsahoval převážně překladové články, jež se snažily především vysvětlit hlavní zásady spiritistického učení. Převážně se jednalo o překlady ze zahra-

¹¹⁵ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 588.

¹¹⁶ JANEČEK, Jaroslav. Swedenborg jako jasnovidec. In *Posel záhrobní*. 1911, roč. 11, č.3, s. 36-38.

¹¹⁷ Takto informovala každá úvodní strana Posla záhrobního své čtenáře.

¹¹⁸ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 592.

ničních časopisů, které vykládaly Kardecovu teorii. Ale postupně je přidáváno stále více mediálních projevů a informuje o konaných seancích na našem území i v zahraničí. Velmi podstatná je také role informativní, jelikož tento časopis oznamuje místa konání spiritistických přednášek a sjezdů a také podává zprávy o akcích již proběhlých. Posel záhrobní také slouží jako obhajoba spiritistického hnutí proti napadání zvenčí. Redaktoři věnují pozornost, jak jsou různá média a spiritisté obecně vykreslováni v dalších médiích.

Dále redakce Posla záhrobního poskytovala možnost čtenářům diskutovat o různých, většinou etických, problémech, a to prostřednictvím otázek redakce, přičemž odpovědi na ně byly uveřejňovány v rubrice *Volná hovorna*. Ale časopis *Posel záhrobní* také poskytoval možnost soukromých inzerátů, kde čtenáři mohli nalézt pracovní sílu nebo životního partnera, který by vyznával stejné přesvědčení. A ke všem číslovkám 38. ročníku byla přikládána vegetariánská kuchařka.

Svým významem se mu blíží *Spiritistická revue*, která byla později přejmenována na *Československou revui psychickou*. Vycházela v Radvanicích od roku 1920 a zanikla až zášahem komunistických úřadů roku 1949. V letech 1940 až 1947 byla činnost zastavena nacisty a obtížemi vzpamatovávající se společnosti po válce. V každém případě tento časopis začal vycházet jako první po válce. Jeho obsah byl vždy přehledný a hodnotný.¹¹⁹ Přestože se jednalo o „konkurenční“ časopis k *Poslu Záhrobnímu*, tak na jejich stránkách se nevyskytovala žádná vzájemná nevráživost. Měsíčník *Spiritistická revue* vysvětloval na svých stránkách některé zásady a praktiky spiritismu, popisoval konkrétní seance a poskytoval prostor k diskusi čtenářů. Pokud bychom měli hledat nějaký výrazný rozdíl, tak se *Spiritistická revue* spíše než *Posel záhrobní* odvolávala na vědecké pojetí spiritismu. Zaujímal velmi negativní postoj vůči založení spiritistické církve a považovala ji spíše za překážku vývoje, která lidskou mysl spoutává.¹²⁰ Na protináboženské pojetí ukazuje i fakt, že na rozdíl od *Posla záhrobního* své čtenáře neseznamovala s „příbuznými“ naukami a směry, jako je např. theosofie, buddhismus apod.

Spiritisté si byli vědomi, jakou měli v rukou moc v podobě pravidelných tiskovin a že za nárůst svých přívrženců vděčí právě jim. Tiskoviny plnily také jednotící funkci, a jakmile došlo k jejich zákazu, bylo obtížné navazovat kontakty.

---

¹¹⁹ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 593.

¹²⁰ Nová církev. In *Spiritistická revue*. 1920, roč. 1, č. 4, s. 12.

9. Odpůrci a protivníci spiritismu

Řekne-li se dnes spiritismus, většině lidí se vybaví představa blouznivců zcela odtržených od reality. Na druhou stranu se ani není co divit těm, co se považují za realisty, připadá spiritismus jako čistý blud, protože projevy, spojené se spiritismem, je těžké zachytit a zdokumentovat nebo je dát do souladu s realistickým pohledem na svět.

U nás se o propagaci představy spiritistů jako náboženských fanatiků velmi výrazně zasloužil na přelomu 19. a 20. století romanopisec Antal Stašek se svou trilogií *Blouznivci našich hor*. Antal Stašek celé spiritistické hnutí chápal jako sociálně psychologický jev. Chudí lidé se podle něj snažili najít ve světě snů únik před bídou a dřinou každodenního života. Bohužel však nedokázal rozlišit duchovnost spiritistů a církevní víru. Tím méně vzal na vědomí fakt, že byli spiritisté tehdy právě církví pronásledováni. Jeho dílo se však stalo natolik vlivným, že řekne-li se dnes „spiritisté“, mnozí lidé si vybaví její název aniž by ji četli, a toto pojmenování se pro ně stává synonymem spiritistů. Toto dílo si ale zaslouhuje naši pozornost, protože do určité míry mapuje krkonošský spiritismus 19. století.

Jediným stálým protivníkem spiritismu byla a dosud je katolická církev. Pokud měla tu moc, nutila stát zasahovat proti spiritistům. Církev dosáhla pouze ale toho, že spiritisté začali využívat zákona o možnosti vystoupit z církve a obecně o bezkonfesnosti, který se objevil, když došlo k odluce církve a státu. Nakonec to vedlo k tomu, že se bezkonfesnost stala jednou z podmínek pro uchazeče o vstup do *Bratrského sdružení československých spiritistů*.¹²¹ Spiritismus byl katolickou církví označen jako hnutí, které ohlupuje lid, šíří pověry, ohrožuje zdraví a veřejnou bezpečnost. Hlavními námitkami církve bylo: 1). spiritisté citují duchy a pěstují tajné vědy, to se přičí křesťanství; 2). duše zemřelých se nemohou projevit, a projeví-li se, jsou to ďáblové v podobě duší; 3). spiritismus znemravňuje lid a tím ohrožuje jejich spasení.¹²²

Ukázalo se, že udavači i úředníci, kteří proti spiritistům zasahovali, byli až fanatickými katolíky, a zároveň, že ani jednou takové udání nebylo oprávněné. Jaromír Kozák ve své knize vzpomíná pár takových. Za všechny snad mluví typický případ z roku 1892. Tehdy vydalo semilské hejtmanství zákaz spiritistických schůzek. Seance však i přesto pokračovaly

---

¹²¹ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 534.

¹²² Tamtéž, s. 534-535.

dále. Po udání Otakara Škrdlíka byli jejich účastníci zatčeni a odsouzeni. Udavač snad jednal z osobní msty, nebo z náboženského fanatismu.¹²³

Fanatického odpůrce získal spiritismus v panu Vilému Boleslavovi Pavlíkovi – Sychrovi, který byl fanaticky věřícím křesťanem. Nejprve byl dokonce sám spiritistou a spiritismus prosazoval se stejným fanatismem. Pak se ale postavil proti němu, když mu představitelé katolického duchovenstva začali vyhrožovat zatracením. V roce 1899 napsal dílo *Spiritismus, čili mediánství* a v roce 1904 založil dokonce *Antispiritistickou ligu*, která vydávala knihy a letáky proti spiritismu. Příslušníci této ligy i shromažďovali spiritistickou literaturu a pálili ji.¹²⁴

V jednom čísle spiritistického časopisu *Posel záhrobní*, se dočteme o konkrétních námitkách církevních odpůrců proti spiritismu¹²⁵:

1. spiritismus učí, že Kristus není Bůh, a tím ruší učení o sv. Trojici
2. spiritismus neuznává církevní autoritu a církevní obřady
3. spiritisté citují duchy a pěstují tajné vědy, to se přičí křesťanství
4. duše zemřelých se nemohou projevit, a projeví-li se, jsou to ďáblové v podobě duší
5. spiritismus znemravňuje lid a tím ohrožuje jejich spasení

V dílech samotných kněží, která byla namířena proti spiritismu, můžeme ale pozorovat zvláštní paradox, že čím byl pisatel vzdělanější a čím vyšší měl postavení v církevní hierarchii, tím byli ke spiritismu smířlivější. Může nás i překvapit, že církev zcela jasně prohlašuje, že spiritistické jevy jsou skutečné.¹²⁶ Za druhou kategorii odpůrců spiritismu můžeme označit hloupé a krátkozraké lidi, kteří lidově řečeno, vše vždy vědí nejlépe a jejich názory nemůže nic změnit. Samozřejmě i dnes bychom našli praktikující vyznavače spiritismu, „duchaře 21. století“, v Podkrkonoší, jižních Čechách a na jižní Moravě. Ale na Novopacku, zvláště u velmi starých lidí, je neustále zakořeněný strach z perzekuce v období obou totalit a v neposlední řadě také nechuti čelit nepříjemným, často vulgárním posměškům od stoupců oficiálních církví nebo nevěřících. Spiritisté dnešních dní se po

---

¹²³ Tamtéž, s. 535.

¹²⁴ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 536.

¹²⁵ bratr Přímý. Vzhůru za pravdou!. In *Posel záhrobní*, 1911, roč. 3, č. 1, s. 14-19.

¹²⁶ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 535.

zkušenostech z nedávné minulosti nepotřebují veřejně prezentovat, jsou duchovní komunitou, která nestojí o výraznější publicitu.

10. Závěr

Každodenní život na Novopacku nenaplňovaly jenom starosti o obživu a rodinu, zaplňovaly jej také aktivity a zájmy, které dnes řadíme do aktivit volného času. Patřila k nim četba, návštěvy různých slavností, divadelních představení a další aktivity. Od poslední třetiny 19. století k nim na Novopacku patřil i spiritismus. První doložená spiritistická seance v Čechách se konala roku 1880 v Trutnově, i když kořeny přímo českého spiritismu budou pravděpodobně poněkud hlubší.

Dnes toto dobově významné a zajímavé hnutí vnímáme spíše s pousmáním, jako „vyvolávání ducha dědy Hynka“. Málokdo dnes věří v astrální bytosti, na spojení s duchy zemřelých a podobné věci. Jak zajímavé a kulturně významné toto hnutí bylo, jsem se snažila nastínit ve své bakalářské práci. Pro lepší pochopení tohoto fenoménu, jsem ho začlenila do dobových souvislostí v Podkrkonoší, kde se spiritismu nejvíce „dařilo“. Ale i tak, vysvětlit spiritismus nebylo jednoduché. Proto jsem fenomén spiritismu vysvětlila jen v základech a spíše jsem se zaměřila na jeho vývoj v regionu Novopacka a také jsem se snažila nastínit, proč zrovna takto působil (a ještě působí, neboť i dnes se spiritistickými seancemi můžeme setkat). Při prostudování dostupných pramenů a literatury o spiritismu jsem se dozvěděla následující:

Spiritistické hnutí bylo na našem území zejména během 1. republiky velmi populární. Po celém území vznikala řada spolků a organizací. Největší podíl na jeho náhlé oblíbenosti byla možnost vydávání překladové literatury a agitačního tisku. Před rokem 1918 to spiritismus neměl lehké, byl pronásledován, což souviselo s postavením katolické církve v monarchii. Ještě důrazněji pak odmítal později tento duchovní proud marxismus, ale v soukromí domů spiritismus žil dál.

Spiritismus se do českých zemí dostal ze zahraničí a čerpal téměř výhradně z děl cizích autorů. Pro český spiritismus byl stěžejní systém zejména křesťanského spiritismu Allana Kardeca. Toto hnutí bylo rozšířené po celém světě, které spojovalo myšlenky křesťanství, hinduismu a antické filosofie. Rozmlouvání s duchy zemřelých se nevěnovali jenom podkrkonošští prostí lidé, ale také řada světově významných intelektuálů – například slavný autor Sherlocka Holmese A. C. Doyle, ještě snad slavnějšího technika Thomase Alvu Edisona anebo jednoho ze zakladatelů české elektrotechniky Karla Zengera, amerického astronoma českého původu Karla Hujera či francouzského astronoma a spisovatele Camilla Flammariona. A

samozejmě i jiné umělce, Novopacku například nejbližšího Josefa Váchala anebo Antonína Suchardu mladšího.

Ale co obyvatelé Podkrkonoší vedlo k tomu, že spiritismu tak „propadli“? Na základě prostudovaných pramenů a literatury, které uvádím v citacích, vyplývá, že pro mnohé byl spiritismus únikem od tvrdého života. Ve spiritismu spatřovali naději na lepší budoucnost a vykoupení, i když ne zrovna v tomto životě. Přelom 19. a 20. století znamenal v Nové Pace velký nárůst továren, kde byla mnohdy těžká práce. Do města přicházeli noví občané, počet obyvatel v tomto období vzrostl skoro dvojnásobně a toto způsobilo různé sociální problémy.

Nedivme se lidem, že hledali něco, co by je duchovně povznášelo a zároveň tak nespoutávalo jako pravidla a složitá struktura církve. U podkrkonošských spiritistů šlo hlavně o duchovní podstatu spiritismu, o které jsem již psala dříve, té lidé věřili tělem i duší a nějaké estrádní experimenty z dlouhé chvíle, jako například stolky, které se vznášely a létaly po místnosti, nebo produkce ektoplazmy¹²⁷ médiiem, které duchové používaly, aby se mohli zhmotnit, byly výsadou spíše velkoměstských salónů a to především v anglosaských zemích.¹²⁸ Zábavnou funkci plnil spiritismus v omezené míře také u německých spiritistů. Později se i v českých zemích objevuje městský spiritismus, ale ten nezdávka býval úpadkový.¹²⁹ Ani žádný z autorů, píšících o spiritismu, se o městském spiritismu nezepisuje více než pár větami, ba někdy dokonce městský spiritismus zcela opomíjí zmínit. Není to jen z důvodů, že spiritismus ve městech postrádal duchovní náboj a byl tím pádem jen salónní zábavou. Především jde o to, že se „spiritisté“ ve městech neorganizovali do kroužků, jak tomu bylo na venkově, tím pádem ani nevydávali žádnou spiritistickou literaturu, časopisy.¹³⁰

Celé hnutí v Podkrkonoší v sobě neslo silný etický náboj a mělo i určitý sociální aspekt. Podle spiritismu vládne světu spravedlnost a utrpení, jež v životě zažíváme, je zaslouženým důsledkem našich činů v životech minulých. Tak spiritisté kombinují křesťanské prvky s východní vírou v převtělování duší, k čemuž ještě přidávají představu neustálého zlepšování

---

¹²⁷ Ektoplazma byla bílá látka, kterou médium vypouštělo ze svých otvorů, aby z něj mohl duch znovu získat svoji tělesnou podobu.

¹²⁸ Toto téma ale vědecky pojal psycholog Hanry C. McComas, který byl Americkou společností pro psychické výzkumy požádán, aby vědeckou metodou zkoumal některé záhadné jevy, vyskytující se při spiritistických seancích. Tak došlo k celé řadě přesných vědeckých pozorování při jednotlivých seancích, jejichž výsledky uvádí prof. McComas v knize *Ghosts i have talked with*, česky *Mluvil jsem s duchy, i se svým komentářem*. Konečný výklad i závěr je přísně objektivní a vědecký a nabízí zajímavý pohled do prostředí spiritismu v Americe. Kniha vyšla v originále roku 1935, ale zkoumání probíhalo už ke konci 19. století.

¹²⁹ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 12.

¹³⁰ Tamtéž, s. 12-13.

se v dalších a dalších životech. Proto považovali za těžký hřích vraždu i trest smrti – obojí se jim totiž jevilo jako násilné přerušování dráhy lidské duše.¹³¹

Víra v ideální budoucí společnost, v níž si budeme rovni, je také stavěla blízko sociálně-demokratickému dělnickému hnutí a je pravda, že velké množství spiritistů pocházelo z chudých rodin. Spiritisté také byli rovněž silně pročesky orientovaní, protože rakouská monarchie jim symbolizovala nepřítel oblíbené katolické náboženství. Proto si i vážili Jana Husa, jak jsem poukázala v kapitole Spiritismus v Podkrkonoší.

Mravní důraz spiritismu kladl na dosahování dokonalosti, k níž měla přispět hlavně zdrženlivost. A tak praktikovali abstinenci, nekouřili, nejedli maso, a někteří dokonce už v dobách Rakouska-Uherska odpírali vojenskou službu. Díky zdrženlivému postoji k alkoholu se spiritisté stali oblíbenými zaměstnanci drah¹³², což jim samotným pomáhalo, protože pomocí železnice mohli svou nauku rychleji šířit (viz také kap. Spiritismus v Podkrkonoší).

Obecně se snažili nedělat druhým to, co nechtěli, aby druhí činili jim. Za 1. světové války si získali sympatie ostatních třeba tím, že prodávali ostatním obilí a mouku za státem stanovené ceny a na válečných hrůzách se na rozdíl od jiných nesnažili vydělat. Ze zoufalství nad ztrátou blízkých se v tu dobu ke spiritismu připojilo mnoho nových stoupců.

Nejvýznačnějším představitelem českého spiritismu se stal Karel Sezemský, se kterým jsou také úzce spojeny dějiny novopackého spiritismu. Do města se přistěhoval roku 1904 z Hraňova u Jilemnice a přesunul sem také redakci časopisu *Posla záhrobního*. Vydávání tohoto časopisu bylo zastaveno až v roce 1940. Kromě tohoto časopisu redigoval Sezemský i edici *Spirit*, jejíž knihy sloužily jako základ pro spiritistickou knihovnu. Sám Sezemský byl i autorem řady spiritistických knih. Hlavní příčinou rozšíření spiritistické nauky v Nové Pace a jejím okolí, více než kde jinde byla bezesporu přítomnost a působení Karla Sezemského. Právě této výjimečné osobě vděčíme za to, že se spiritismus začal takovým způsobem rozšiřovat, až se stal jeho jediným centrem. Jednotvárná práce, dlouhé zimy a chudoba měly bezesporu vliv i na zakotvení spiritismu v Nové Pace, i když životní podmínky ve městě byly o něco lepší než ve vesnicích blíž Krkonoš. Kostel ve vesnici sice fyzicky nechyběl, ale nebylo zde tolik církevních představitelů, aby mohli poskytovat dostatečnou duchovní péči.

---

¹³¹ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 186.

¹³² Tamtéž, s. 187.

I přes určitý vnitřní řád se spiritisté nechtěli organizovat po způsobu církve, protože „*církev a dogmata jsou klesnutím ducha do forem*“, jak říkal Karel Sezemský.¹³³ U tradičních křesťanských institucí postrádali semknutí spiritisté silnou osobní účast nebo mystické vytržení. Byla to přísná hierarchie, co jim vadilo. „*Založení spiritistické církve znamenalo by další tříštění v našich řadách*“, tvrdil Karel Sezemský. „*Ostatně všechny kroky v těchto otázkách musejí býti řízeny – odtamtud z druhého světa*.“¹³⁴ Vůdce podkrkonošských spiritistů díky kontaktům z druhého světa znal datum své smrti šest let dopředu, zemřel v listopadu 1936.¹³⁵ Spiritismus jako poměrně široké lidové hnutí ho nepřežil o moc déle. Snažili se ho potřít nacisté, podařilo se to ale až komunistům.

Hnutí bylo v poválečné době obnoveno jen částečně a je zajímavé, že spiritisté nebyli označeni jako třídní nepřátelé ani po Únoru 1948. Veškerá literatura z knihoven ovšem zmizela a publikační činnost byla zakázána jako matení pracujícího lidu. Během čtyřiceti let vlády komunistického režimu se podařilo vytvořit kolem spiritismu takovou informační bariéru, že se pak prakticky zapomnělo na samotnou jeho existenci, i na nejzákladnější pojmy s ním spjaté.¹³⁶ Spiritismus tak svoji nejlepší období „zažil“ ještě v době Rakouska-Uherska a hlavně tedy v období první republiky, od listopadu 1989 se toto hnutí dosud neobnovilo.

To ovšem v žádném případě neznamena, že by byl spiritismus v českých zemích mrtev. Došlo pouze na jeho rozdrobení na menší skupiny a jednotlivce, kteří k sobě opět začínají hledat cestu. Problém v dnešní době je ten, že i přes zlepšování duchovního klima, je stále hodně vzdálené ideálnímu stavu a rovněž také dosud trvá značný nedostatek médií, kolem nichž by se mohly jednotlivé spolky utvářet.¹³⁷ Dalším problémem i stávající nedostatek literatury a neexistence jakéhokoli spiritistického časopisu. Nesmíme se zmást tím, že v současnosti vycházejí taková periodika jako *Spirit* nebo *Médium*, která by svým názvem mohla napovídat, že jsou spiritistická, opak je ovšem pravdou a se spiritismem nemají nic společného.

Přesto dodnes lze nalézt spiritistická společenství, která se hlásí ke stejnému odkazu, ale většinou mají komerční charakter, což je mírně v rozporu s původním ideálem. Spiritistické praktiky jsou ovšem dodnes velmi populární zejména mezi mladými lidmi. Na internetových stránkách české mládeže se velmi často diskutuje o spiritistických tabulkách a kontaktu

---

¹³³ PLECHÁČ, Miroslav. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Praha, 1931, s. 16.

¹³⁴ Tamtéž, s. 16.

¹³⁵ BAŘINA, Miloslav; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka, 2004, s. 13.

¹³⁶ KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003, s. 17.

¹³⁷ Tamtéž, s. 16-17.

s duchovnem, ovšem tyto pozůstatky spiritismu mají spíše zábavný, než výchovný charakter a o pokrok lidstva evidentně neusilují. O tom, že by tito moderní experimentátoři řídili morálním kodexem původních spiritistů, nelze vůbec mluvit, a přitom právě jeho uplatňováním se účastníci lépe chrání před škodlivými vlivy, jimž se jinak v takových seancích mohou otvírat. Při takovém přístupu totiž není výjimkou, že se v lepším případě žertuje a je nevázaná zábava, v horším se účastníci posilují alkoholem. Přesto si myslím, že by problematika podoby současného spiritismu byla hodna dalšího výzkumu.

Také Jan Stejskal ve své knize vyjadřuje myšlenku, že spiritismus není až tak úplně mrtvý. Spiritismus jako širší hnutí možná ano, ale věří v to, že pár lidí praktikujících spiritismus existuje. *„Slyšel jsem však mezi čtyřma očima několik příběhů, zpravidla dost mrazivých, které mě vedou k myšlence, že na Novopacku na některých místech a v některých lidech zůstává vztah k duchům a k posmrtné existenci živý.“*¹³⁸ Kdo chce víc, musí si cestu najít sám...

Spiritismus lidem na Novopacku snižoval lidské trápení a odváděl pozornost od běžného života k něčemu nadpřirozenému. Jeho přitažlivost spočívala nejenom v tajemném vyvolávání duší, ale i v prosté víře v posmrtný život. Komunikace se zemřelými dávala lidem větší jistotu na spravedlivou odplatu nebo trest za prožitý život. Uvědomme si, že lidé tenkrát pracovali i 12 hodin denně a tato víra byla i jistým východiskem. Spiritismus existuje i dnes a jsou stále lidé, kteří se schází a vyvolávají duše stejně, jako to dělávali jejich rodiče a prarodiče. *„Vzhledem k tomu, že tito lidé mají jisté zkušenosti z minula, tak o sobě nedávají znát. Je velice těžké dostat se na takovou seanci, protože oni mezi sebe jen tak někoho nepustí,“* řekla mi průvodkyně z muzea...

---

¹³⁸ STEJSKAL, Jan. *Novopacko: Portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009, s. 199.

11. Seznam pramenů a literatury

11. 1. Prameny

Soka Jičín. JÍRA, Josef. *Nová Paka: popis přírodní a kulturně historický*. Nová Paka: Okresní školní výbor a kulturní odbor uč. jednoty „Budeč“, 1931.

Soka Jičín. *Oznámení o pořádání I. Dělnicko – živnostenské výstavy severovýchodních Čech v Nové Pace 1910*. Inv. č. 1 633, karton 200.

Muzeum Nová Paka, Expozice spiritismu: SEZEMSKÝ, Karel. *Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930*, Nová Paka: Karel Sezemský, 1931.

časopis *Posel záhrobní*, Nová Paka, 1904 – 1939

časopis *Psychická revue*, roč. 9., 11/1939

časopis *Spiritistická revue*, roč. 1., 4/1920

Zachar, Otakar. *Z dějin spiritismu v minulosti*, Praha: nákl. IV. , 1914. ISBN 80-901-741-3-2

PLECHÁČ, Miroslav. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Praha: Vydavatelské oddělení Ymky, 1931

11. 2. Literatura

KOZÁK, Jaromír. *Spiritismus: zapomenutá významná kapitola českých dějin*. Praha: Eminent, 2003. ISBN 80-7281-149-5

Kolektiv autorů. *Střípky z novopacké historie I*. Nová Paka, 2007.

Kolektiv autorů. *Střípky z novopacké historie II*. Nová Paka, 2008.

BAŘINA, Miloslav.; CHOCHOLÁČ, Ivo. *Spiritismus v Podkrkonoší*. Nová Paka: Městské muzeum, 2004. ISBN 80-902-808-9-7

STEJSKAL, Jan. *Novopacko: portrét paměti a srdce*. Harrachov, 2009.

McCOMAS, Henry. C. *Mluvil jsem s duchy*. Praha, 1992.

RÁDL, Emanuel. *Co soudím o spiritismu*. Praha, 1922.

Masarykův slovník naučný. Díl 6 R-S. Praha: Československý kompas, 1932.

MINAŘÍK, Květoslav. *Malý mystický slovník naučný*. Praha: Canopus, 1992.

11. 3. Internetové zdroje

URL: *Allan Kardec* [online] 2012 [cit. 2012-12-8]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Allan_Kardec

URL: *Karel Sezemský, vůdce českých spiritistů* [online] 2012 [cit. 2012-12-8]. Dostupné z: <http://www.novapaka.muzeum.cz/cz/expozice-spiritismu/>

URL: *Městské muzeum Nová Paka, fotogalerie expozic* [online] 2014 [cit. 2014-3-3]. Dostupné z: <http://www.muzeum.cz/cz/klenotnice/>

12. Seznam obrazové přílohy

Obr. č. 1: Portrét Karla Sezemského

URL: <<http://www.muzeum.cz/cz/expozice-spiritismu/>> [cit. 2014-3-3].

Obr. č. 2: Městské muzeum Nová Paka, Expozice spiritismu: *Památník půlstoleté činnosti ve spiritismu 1880-1930*

Obr. č. 3: Městské muzeum Nová Paka, Expozice spiritismu: Časopis Posel záhrobní

Obr. č. 4: Dům Karla Sezemského v Nové Pace.

Foto: autorka práce.

Obr. č. 5: „Duchárna“ Štikov.

Foto: autorka práce.

Obr. č. 6: Městské muzeum v Nové Pace, Expozice spiritismu

URL: <<http://www.muzeum.cz/cz/klenotnice/>> [cit. 2014-3-3].

Obr. č. 7: Médijní kresba

URL: <<http://www.muzeum.cz/cz/klenotnice/>> [cit. 2014-3-3].

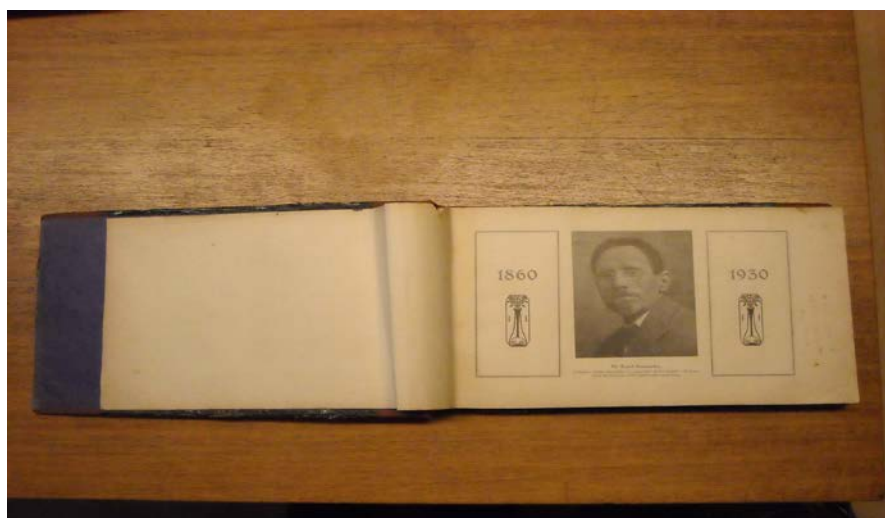
Obr. č. 1

Portrét Karla Sezemského

Obr. č. 2

Městské muzeum Nová Paka, Expozice spiritismu: *Památník půlstoleté činnosti ve spirítismu 1880-1930*

Obr. č. 3

Městské muzeum Nová Paka, Expozice spiritismu: Časopis *Posel záhrobní*

Obr. č. 4

Dům Karla Sezemského v Nové Pace

(stav k roku 2013, dům je dnes bez majitele)

Obr. č. 5

„Duchárna“ Štikov

(stav k roku 2013)

Obr. č. 6

Městské muzeum v Nové Pace, Expozice spiritismu

Obr. č. 7

Médijní kresba

13. Resumé

I divided my work into several chapters. At the beginning I analyzed not only sources and literature about Nová Paka, but also spiritualism. In the first chapter I introduced Nová Paka, its history and the development of the city, I have also included the daily life of the inhabitants. I have also recalled significant natives and residents of the town Nová Paka. I mostly used the work of Josef Jíra for this chapter.

Other chapters are the foundation of this work. First, I explained what spiritualism is and where modern spiritualism first spread, who has devoted themselves to it and how spiritualism has continued to spread to other countries.

The chapter Spiritualism in Podkrkonoší explains how spiritualism first got into this area and by which ways. Further I explained the organization of spiritualists in Bohemia, the formation of the most significant association. I emphasized the time of its prosperity, but also the period that was unpleasant for activities of Czech spiritualism. I have included an explanation of the activities the association and I devote a separate chapter to séances where I describe how they took place and what types of sessions are practice in Podkrkonoší.

Next chapters are about the situation in Nová Paka and about the renowned character of Czech spiritualism- Karel Sezemský. I described his life there also his personal and working life is included. I devoted the whole chapter to the most important items which have come out of his publishing house, e.g. the magazine Posel záhrobní (Messenger of Underworld). I have summarized the content of the magazine and I also introduced the other spiritualistic magazines. In the last chapter I introduce the biggest opponents of spiritualism and their objections to that phenomenon.

I was most interested in the reason why the inhabitants of the town Nová Paka fell prey to spiritualism to such an extend. I wanted to reveal why the spiritualistic movement was concentrated in this region. Every new movement, ideology or theology must have certain specific conditions for its formation and in the first place certain reason. That is why I tried to analyzed the conditions for the formation and outline its reasons. It was my target and I summarized all my knowledge in the conclusion of my work.

There was more to Nová Paka than the every day life full of worries of “bread and butter” and family in the area of Nová Paka. There were also various activities and interests that are nowadays call known as pastimes. They included reading, some festival visits, theatre performances and other activities. Since the last third of 19th century the spiritualism was spread on the whole area of Nová Paka. The first recorded session (séance) in Bohemia was held in 1880 in Trutnov, although the roots of typical Czech spiritualism were likely somewhere deeper. Spiritualist movement was in our area, especially during the first republic it was very popular. Many associations and organizations were created over the whole country. The largest share of its sudden popularity had the opportunity to literature in translation and agitational printing.

Before 1918 it was not easy for spiritualism. It was persecuted by the catholic church in the Empire. Marxism then even more emphatically refused this spiritual stream. But in the privacy of home, spiritualism lived on. Spiritualism got on from abroad to Czech countries and drawn almost exclusively from the writings of foreign authors. In particular for the Czech spiritualism was a masterpiece of Allan Kardec. People hope for a better future and redemption due to spiritualism, even though it is may not be in this life.

At the turn of the 19th and 20th century meant a big rise of factories in Nová Paka where hard work was often seen. New citizens came to the city. The population in this period grew nearly twice and this caused various social problems.

Sezemský himself was the author of many spiritualist books. The main reason for the extension of the spiritualist doctrine in Nová Paka and its surroundings, more than anywhere else, it was just the effect of the presence of Karel Sezemský.

We owe the expansion of spiritualism to this exceptional person and how it expanded in such a way that it has become the only centre. Monotonous work, long winters and poverty were undoubtedly influenced in the anchoring of the spiritualism in Nová Paka.

